

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2016–2020

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Nikola Jeřábková

Česká reportážní fotografie v poválečném období

Praha 2020

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Josef Musil, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2016–2020

BACHELOR THESIS

Nikola Jeřábková

Czech Reportage Photography in Post-war Period

Prague 2020

The Bachelor Work Supervisor: RNDr. Josef Musil, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 16. 2. 2020

Nikola Jeřábková

Poděkování

Děkuji Dr. Josefu Musilovi, CSc., za trpělivost, podporu a cenné rady, které jsem od něj získala v průběhu svého studia i v době tvoření celé bakalářské práce.

Děkuji také Mgr. Martině Ptáčnickové, PhD., z Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., za pomoc s jazykovou stránkou mé práce.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na českou reportážní fotografii v poválečném období. První část pojednává o mediální komunikaci, tisku, fotografii a o historických souvislostech v těchto oblastech, které jsou důležité pro lepší pochopení druhé části. Praktická část se věnuje sledování práce vybraných českých fotografů, jak v Čechách, tak i v zahraničí.

Klíčová slova

Časopis, fotograf, fotografie, fotoreportáž, invaze, reportážní fotografie, reportáž, revoluce

Annotation

The bachelor thesis focuses on Czech reportage photography in the post-war period. The first part deals with media communication, print, photography and historical context in these areas, which are important for better understanding of the second part. The practical part deals with mapping the work of individual, selected, Czech photographers, both in the Czech Republic and abroad.

Keywords

Invasion, magazine, photograph, photographer, photographic reportage, reportage, reportage photography

OBSAH

ÚVOD	9
1 MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE	10
1.1 Vývoj mezilidské komunikace.....	12
1.2 Hromadné sdělovací prostředky.....	13
2 TISK	16
2.1 Vznik tisku	16
2.2 Tisk na našem území.....	22
2.3 Český tisk po roce 1945	25
3 VZNIK A VÝVOJ FOTOGRAFIE	28
3.1 Fotografie a malířství	30
3.2 Fotografie v tisku	33
4 REPORTÁŽNÍ FOTOGRAFIE	34
5 ČEŠTÍ TVŮRCI REPORTÁŽNÍ FOTOGRAFIE	37
5.1 KAREL HÁJEK.....	37
5.2 JAN LUKAS	38
5.3 ZDENĚK TMEJ.....	40
5.4 EMIL FAFEK	41
5.5 DAGMAR HOCHOVÁ-REINHARDOVÁ	42
5.6 JOSEF KOUDELKA	44
5.7 KAREL CUDLÍN	47

5.8 HERBERT SLAVÍK.....	48
5.9 JAN ŠIBÍK.....	50
5.10 ANTONÍN KRATOCHVÍL.....	52
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	56
SEZNAM ZKRATEK.....	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	62
PŘÍLOHY.....	63

ÚVOD

Tisk se stal velkou informační a vzdělávací složkou lidstva. Postupným vývojem rozšířil své informační možnosti o fotografie. Ty přinášejí lidskému oku mnohem více dalších vjemů. Člověk si již dané události nemusí pouze představovat, ale má možnost zaznamenat a prohlížet si detaily, rozšířit své obzory a lépe porozumět předávané informaci. Fotografie může zachytit okamžik, který za normálních okolností nemusíme ani zaregistrovat, může přinést nový poznatek nebo emoci.

V současné době, kdy se mnoho informací šíří velkou rychlostí na internetu, kde je nezbytností aktuálnost a veškeré informace jsou již ráno nepodstatné, upadá kouzlo původní reportážní fotografie a rozmáhá se fotografování pomocí mobilních telefonů. Kvalitních reportážních fotografů ubývá a na jejich místo nastupují mobilní aplikace, se kterými vytváří dramatické snímky s minimální námahou téměř každý. Úpadek tiskovin a přesun novin a časopisů na internet nám sice umožňují rychlý přístup, ale estetika některých fotografií se může ztratit. Fotografie z týdenních zahraničních reportáží již nedostane tak velký prostor v aktuálním vydání. Výpravy za reportážemi jsou drahé a časopisy a noviny si v některých případech nemohou dovolit ze svého rozpočtu platit vlastního reportážního fotografa, kterého by vypravovali na zahraniční mise, a musí si vystačit s reportérem a fotografem v jedné osobě.

Předkládaná bakalářská práce představuje významné české fotografy zaměřující se na původní reportážní myšlenky. Fotografy, kteří šířili kvalitu prací u nás i ve světě, nebo kteří se v dnešní době snaží obohatit čtenáře či diváka nejen rychlým tokem informací, ale částečně i reportážním uměním a emocemi.

Práce poukazuje na některé významné události a významné fotografie českých fotografů a připomíná jejich důležitost v kontextu českých i světových dějin. Popisuje vždy stručný život fotografa, jeho cestu k reportáži, úspěch, přínos i působení v některých časopisech nebo novinách. Klade si za cíl představit vývoj a význam české reportážní fotografie na pozadí historického vývoje po roce 1945.

1 MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE

Komunikaci chápou jednotlivé vědní obory odlišně. Existuje tak několik možných definic tohoto pojmu. Pro účely této práce se budeme držet následující definice. Komunikace je přenos informace pomocí znakového systému, uskutečňovaný mezi lidmi přímo, nebo pomocí technicko-organizačních prostředků.¹

S komunikací úzce souvisí pojem informace, kterým se rozumí každý obsah v procesu komunikace. Význam tohoto pojmu je široký. Jedná se například o novinářskou zprávu, referát, komentář, popis, údaj o přesném čase nebo o počasí, ale informací je též každé literární, výtvarné či hudební dílo, stejně jako i sdílení pocitů, názorů a postojů atd. Informaci chápeme jako snížení neurčitosti (nejistoty) poznání. Jistotu poznání lze vyjádřit jako pravděpodobnost, že poznání odpovídá skutečnosti.²

Každý průběh komunikace zahrnuje vysílatele – komunikátora a příjemce – komunikanta (recipienta) informace, dále pramen (zdroj) informace, který může a nemusí být totožný s vysílajícím, dále sdělení samotné a jeho (materiální) nosič – signál nebo kanál pro přenos informace. Příjemce může být v některých případech i neznámý, rozhodující je záměr komunikátora vyslat sdělení, i kdyby konkrétní partner nebyl dostupný.³

Pro úspěšnost komunikace jsou klíčové praktické vlastnosti. Řadíme mezi ně přesnost (míra shody toho, co komunikátor chce sdělit, s tím, co komunikant jako obsah sdělení pochopí), srozumitelnost (popisuje množství potenciálních recipientů, kteří jsou schopni dekodovat použitý znakový systém a dosáhnout přitom jisté přesnosti komunikace), komunikační efektivitu (měří množství předané informace za jednotku času nebo za jednotkové náklady) a citovou působivost (popisuje, na jaké vrstvy vědomí či nevědomí komunikanta komunikace působí).⁴

Komunikace je nutnou součástí při vytváření veškerých sociálních vazeb a struktur. Nemůžeme ji přirovnávat k sociálnímu styku, ale patří k podstatným znakům člověka, sociální bytosti. Utváření člověka probíhá v raném dětství právě komunikací s

¹ MUSIL, J.: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 11.

² MUSIL, J.: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 12.

³ MUSIL, J.: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 14.

⁴ MUSIL, J.: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 14.

rodiči a okolím. Jako věda se ale komunikace začala vytvářet až ve 2. polovině 20. století a její koncepce není dosud zcela ustálená. Studium samotných médií nese název mediologie. Teorie masové komunikace se vyhranila jako samostatná vědní disciplína ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století.⁵

Rozlišujeme různé druhy mezilidské komunikace. Podle toho, jak probíhá mezi komunikujícími, ji dělíme na a) intrapersonální (komunikace jedince sám se sebou, nejčastěji při rozhodování, řešení problémů, atd.); b) interpersonální (dyadická nebo triadická komunikace se dvěma nebo třemi lidmi); c) skupinová (uvnitř skupiny); d) meziskupinová (komunikace mezi jednotlivými skupinami; e) organizační (komunikace mezi podnikatelskými a politickými subjekty a uvnitř nich); f) celospolečenská (komunikace dostupná všem lidem ve společnosti, zahrnuje i mediální komunikaci).⁶

Komunikační řetězec přímé komunikace tvoří pouze komunikátor a komunikant, a to u jednotlivce i u skupiny. K přímé komunikaci nepotřebujeme nic jiného než lidské osoby. U nepřímé komunikace je nutné komunikační médium. Nejčastěji se setkáme s dělením komunikace podle uspořádání, kde se komunikace ve společnosti odehrává.

Rozlišujeme i důležité funkce komunikace. V první řadě těmito funkcemi informujeme, podáváme nějakou zprávu, patří sem i instruování neboli navádění, učení, dále také přesvědčujeme často k úpravě názoru a manipulujeme, vyjednáваме a můžeme i rozveselit nebo pobavit.⁷

Znakový systém verbální komunikace se zakládá na slovech. Ostatní komunikaci, u které tomu tak není, říkáme neverbální. Verbální komunikace se ale nezakládá pouze na mluvených slovech, patří do ní i písmo (např. Braillovo). Pro tento typ komunikace jsme od narození fyziologicky vybaveni, samotná řeč patří ale do oblasti kultury, kterou si musíme osvojit během života. Rozlišujeme zde dvě roviny. Racionální komunikace odděluje emocionální složku od komunikace, naopak emoční komunikace obsahuje například i pláč a smích atd.

Druhy komunikace dále dělíme na formální (např. v zaměstnání) a neformální (např. rozhovor s přáteli). Zahrnujeme sem i paralingvistickou komunikaci, která zkoumá

⁵ JIRÁK, J. – KOPPLOVÁ, B.: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, s. 23.

⁶ JIRÁK, J. – KOPPLOVÁ, B.: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, s. 16.

⁷ VYBÍRAL, Z.: *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2009, s. 31.

doprovodné znaky komunikace (hlasitost řeči, plynulost, zadržávání, barva hlasu atd.).⁸

Neverbální komunikace se uskutečňuje beze slov, buď vědomě, nebo nevědomě. Nejčastěji gesty a pohyby těla, mimikou, motorikou člověka, postojem, vzdáleností mezi komunikujícími, pohledy, dotykem, intonací, zevnějškem daného jedince.⁹ Gesta mohou jako jediná ze složek neverbální komunikace plně nahradit řeč (znaková řeč).

Dnešní společnost komunikuje novým způsobem – pomocí fotografií. Nástup digitalizace a sociálních sítí umožňuje rychlý přesun informace od jednoho člověka k druhému. I když fotografie nemluví, nabízí pozorovateli plno informací, detailů a viditelných vjemů. Pro mediální komunikaci je důležitý poměr mezi akustickou a vizuální složkou, akustické vnímání převažuje pouze v rozhlasu, všude jinde převažuje vizuální vnímání. Komunikaci mezi lidmi vždy doplňují tzv. metakomunikační faktory¹⁰, které napomáhají lepšímu upřesnění obsahu a pochopení.¹¹

1.1 Vývoj mezilidské komunikace

K lidské civilizaci patří stále nové a nové objevování způsobů komunikace, od mimoslovní komunikace pomocí gest a mimiky přes ústní podání, obraz, písemný projev, tisk a rozhlas až k televizi a internetu. Historii mezilidské komunikace dělíme do pěti epoch:

- a) Epocha signálů – tato epocha začíná už u prehomínidních forem vývoje lidského rodu, protože podobné komunikační techniky nacházíme i u zvířat. Je pro ni charakteristický nárůst významu hlasových signálů, které byly nutné pro komunikaci ve skupině s ohledem na potřebu kooperace a bezpečí.
- b) Epocha mluvení a jazyka – za běžný jev se řeč považuje od období přibližně 35 000 let před naším letopočtem. Toto období se stalo velkým mezníkem, tradice předávání řeči dala možnost existovat a fungovat lidskému společenství v dnešním významu tohoto pojmu.

⁸ VYMĚTAL, J.: *Průvodce úspěšnou komunikací*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 24.

⁹ VYBÍRAL, Z.: *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2009, s. 81.

¹⁰ Upřesňují verbální a neverbální komunikaci, vedou k úplnému a správnému pochopení komunikace. Patří mezi ně např. radostná barva hlasu, intonace nebo ironie.

¹¹ ROZSYPALOVÁ, M. – ČECHOVÁ, V. – MELLANOVÁ, A.: *Psychologie a pedagogika I*. Praha: Informatorium, 2003, s. 138.

- c) Písmo – písmo se zrodilo na několika místech současně přibližně 3000 let před naším letopočtem. První zachované písemnosti se týkají hlavně obchodní korespondence (faktury, paragony). Písmo pomohlo k uchování a předávání poznatků a také k rozvoji civilizace. Umožnilo převést komunikaci z orální na psanou (literární).
- d) Epoque tisku – kolem roku 1450 započala epocha tisku Gutenbergovým vynálezem knihtisku. Výroba knih se zrychlila, jejich cena poklesla a vzdělanost se mohla šířit mnohem jednodušším a rychlejším způsobem.
- e) Epoque elektronické komunikace – tuto epochu spojujeme s rozšířením rozhlasu ve druhém desetiletí 20. století. Postupně pronikly do hromadné sdělovací komunikace i televize a internet, umožňující šířit informace rychle a snadno.¹²

1.2 Hromadné sdělovací prostředky

Hromadné sdělovací prostředky považujeme za mimořádnou součást lidského života, neboť u nich dnes člověk tráví velký časový úsek svého života. Dělíme je na tiskové a elektronické a vymezujeme několik jejich funkcí. Hromadné sdělovací prostředky utvářejí a šíří názory ve společnosti, regulují moc, napomáhají pochopit prostředí čtenáře a také mu přibližují různé, někdy i složitější informace a zprostředkovávají zábavu.

Mezi hromadné sdělovací prostředky patří rozhlas, který vznikl ve dvacátých letech 19. století. Pro jeho funkci je důležité elektromagnetické spektrum a různě dlouhé elektromagnetické vlny. Za předchůdce rozhlasového vysílání lze považovat telegraf. Ten jako první sestrojil Samuel Morse. V roce 1897 si rádiový systém nechal patentovat Guglielmo Marconi a o několik let později, v roce 1901, přenesl rádiový signál přes Atlantický oceán.

V dějinách rozhlasového vysílání je důležitý rok 1922, kdy započala vysílání slavná britská stanice BBC. Z Petřínské rozhledny zazněla první rozhlasová zpráva v roce 1919, ale vysílání se výrazněji rozmohlo až okolo roku 1923.¹³ Dne 18. května 1923 začal

¹² MUSIL, J.: *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 29.

¹³ ŠTROBLOVÁ, S.: *Film a televize jako audiovizuální zprostředkování světa, Filmová a televizní dramaturgie a programová skladba*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 77.

na našem území pravidelně vysílat Radiojournal. S postupem času se v rozhlasovém vysílání ustálily takové komponenty, jakými byl třeba časový signál nebo pravidelné zpravodajství.¹⁴

Dalším hromadným sdělovacím prostředkem je televize. Slovo samotné zaznělo poprvé na výstavě Expo roku 1900 v Paříži, ačkoliv vznik televizního přístroje se datuje do doby dřívější. Byl to Pavel Nipkow, kdo vynalezl tzv. Nipkowův kotouč s otvory, který se stal základem pro vznik televizního přístroje.¹⁵ Dalším průkopníkem v této oblasti se stal Guglielmo Marconi, autor prvního bezdrátového vysílání.

Na rozdíl od rozhlasu, u kterého 1. sv. válka napomohla k jeho rozvoji, u televize došlo kvůli válce k pozdržení vývoje. Vše se opět dalo do pohybu až v roce 1923. Vladimír K. Zworykin spojil své snímací elektroneky (ikonoskop) s obrazovkou a televize byla převedena z Nipkowova kotouče do plně elektronické verze. Barevné zpracování mechanické televize vytvořil v roce 1923 John Logie Baird. Barevné vysílání zahájila v roce 1953 americká stanice NBS. V Československu diváci poprvé spatřili barevný televizní obraz v roce 1970, kdy se dne 14. ledna vysílalo mistrovství světa ve sjezdovém lyžování ve Vysokých Tatrách.¹⁶

Hromadnými sdělovacími prostředky jsou i tištěná média, mezi něž řadíme především knihy, vyhlášky, noviny, časopisy, plakáty, informační brožury, letáky atd. V současné době přecházejí tištěná média i do elektronických verzí v nezměněné variantě i jako denně se aktualizující verze. V některých případech jsou tyto podoby řazeny mezi tzv. elektronická média, mezi něž se řadí i rozhlasové a televizní vysílání a internet.

Do oblasti hromadných sdělovacích prostředků je řazen i internet, avšak někteří badatelé jej tak nevnímají a poukazují na vybrané možnosti a funkce internetu (např. interaktivita), kvůli kterým ho nepovažují za součást médií. Existuje však několik funkcí internetu shodujících se s funkcemi médií, i když se specifickými vlastnostmi.

¹⁴ KRUPÍČKA, M. – KŘÍŽOVÁ, D.: Historie rozhlasu v kostce [online]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/zprava/historie-rozhlasu-v-kostce--1392938> [cit. 1. 1. 2020].

¹⁵ ŠTROBLOVÁ, S. *Film a televize jako audiovizuální zprostředkování světa, Filmová a televizní dramaturgie a programová skladba*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 78.

¹⁶ JELÍNKOVÁ, T. – REZKOVÁ, K. – OCKNECHT, M.: Barevná televize, nedílná součást domácností, slaví už 85. narozeniny [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/vedatechnologie_technologie/barevna-televize-nedilna-soucast-domacnosti-slavi-uz-85-narozeniny_201307031247_tjelinkova [cit. 1. 1. 2020].

Historie internetu započala v 60. letech 20. století. V tomto období docházelo k rozvoji počítačů. Nevypadalo to však jako dnes, počítače měly velkou hmotnost i konstrukci. Snahou spojit jednotlivé počítače se zabývala agentura ARPA, která dala vzniknout zkušební síti zvané Arpanet v roce 1968. V 70. letech vytvořil V. G. Cerf ústřední komunikační protokol TCP/IP. První internet propojoval americké univerzity. V 80. a 90. letech se internet stává komerční službou. V 90. letech se masově šíří, vznikají sociální sítě, provozují se videohovory (např. Skype, ICQ). Na našem území se internet rozšířil až po pádu komunistického režimu.¹⁷

¹⁷ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 60–61.

2 TISK

2.1 Vznik tisku

Do tištěných médií zahrnujeme noviny, časopisy, knihy a další podobné tiskoviny. Předchůdce tisku najdeme již v antické společnosti. Zpočátku se jednalo o krátké zprávy, vyryté například v dřevěných destičkách, nebo psané ručně, letákovou formou. Informace byly velice cenným zbožím. V roce 59 př. n. l. v antickém Římě písaři vytvářeli nejstarší periodický tisk, jehož prostřednictvím pravidelně předávali důležité informace vysoké společnosti. Acta diurna byly státní noviny (předchůdci dnešních novin), tesané do kamene nebo ryté do kovových desek a následně vyvěšované na veřejných místech. Zavedl je Gaius Iulius Caesar. Tak zvané dipinti nahrazovaly dnešní letáky. Sdělení o volebních událostech, divadlech, gladiátorských zápasech atd. psali lidé černou nebo červenou barvou na vápnem potřené stěny.¹⁸

První tištěnou knihou na světě je tzv. Diamantová sůtra (knihy náboženských textů). Byla vtištěna v Číně po roce 800 za pomoci dřevěných razítek. Na evropské půdě začalo tištění knih o něco déle. Až z roku 1420 pochází dřevoryt, který se požíval pro množení knih v klášterním prostředí. K tisku se používaly i kamenné desky nebo mědiryt.

Tisk hrál v době svého vzniku významnou roli pro šíření informací, sdělení, gramotnosti, textů v mnoha jazycích, komunikace mezi lidmi, a tedy pro celý rozvoj společnosti. Kultura se dále vyvíjela literárním směrem. Před tištěnými novinami existovaly i noviny psané, které se opisovaly dál, a tím se šířily. Jejich výroba byla náročnější, nákladná a dostávaly se tak převážně pouze k vyšší společenské vrstvě, ale i tak se zachovaly ještě dlouhou dobu po vynálezu knihtisku. Na našem území působily například Jindřichohradecké psané noviny dochované roku 1495.

Za důležitý okamžik ve vzniku knihtisku rozhodně považujeme výrobu papíru. V Číně znali výrobu papíru mnohem dříve než u nás, a to již před naším letopočtem, ale příliš se neujala. Papír se vyráběl z konopí, později z lněných a hedvábných hadrů. Přibližně ve 13. století se začala výroba postupně šířit i do Evropy (nejprve do Španělska a do Itálie). Mohl tak tedy na řadu přijít i knihtisk.

¹⁸ VEČEŘA, P.: *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada Publishing, 2015, s. 16.

Vznik knihtisku můžeme přikládat i tehdejšímu dobrému hospodářským podmínkám. Za vynálezce knihtisku označujeme Johannese Gensfleisch Gutenberga, narozeného v Mohuči. Samotný vynález se datuje okolo roku 1440 do Štrasburku, ale přesné datum není známo. Velká výhoda oproti deskotisku, který se rychle opotřeboval, spočívala v možném opakovaném použití Gutenbergova vynálezu. Technicky propracovanější stroj dával prostor pro poskládání nejrůznějších textů z jednotlivých písmen. Jednotlivá písmena se odlívala ze slitiny cínu, olova, vizmutu a antimonu. Když se nějaké písmeno poškodilo, velice snadno se dalo zase odlít. Barvu pro tisk Gutenberg vytvořil směsí mouru a oleje.¹⁹ Zásadním přínosem knihtisku byla potom možnost distribuovat množství identických textů, po přeskupení písmen mohly vzniknout texty v jiných jazycích.

První vytištěnou knihou se stala dvoudílná bible, která vznikla v letech 1452–1455. Mezi první tisky patřily nejčastěji náboženské texty, bible, odpustky a texty obdobného typu. Později přibýly i informační letáky o zábavě a důležitých či zajímavých událostech. Letáky měly například takového názvy: *Novina o...*, *Zpráva o...* a jejich rozsah se pohyboval od jedné do dvaceti stran. Vznikla masová reprodukce informací, tištěné knihy nestály tolik peněz a rozšiřovaly se i k chudším obyvatelům. Později, v 19. a 20. století, se přidaly další techniky a vynálezy, které ulehčily a zkvalitnily reprodukci (linotyp, rychlolis atd.).²⁰

S příchodem novověku se rozmohla i periodizace tiskovin. Gramotnost se rozmáhala do širšího povědomí lidí a ti se tak více informovali o obchodu, hospodářství atd. Na našem území od roku 1597 působily například tiskoviny s názvem *Noviny*, nebo *Merkur*. První opravdové tištěné periodikum, *Nieuwe Tidinghem* (Nové věci), ale vyšlo až v roce 1605 v Antverpách.²¹

Noviny jsou pravidelné periodikum, které čtenáře informuje o aktuálním dění. Vycházejí často jako deník, týdeník nebo čtrnáctideník. Vznikly na začátku 17. a 18. století v důsledku zlepšení cest a poštovních tras. Za nejstarší dochované noviny považujeme tiskoviny z roku 1609, a to *Aviso*, *Relation* oder *Zeitung*, pocházející z Wolfenbüttelu, *Druhé noviny*, *Relation: Aller Fürnemmen und gedenckwürdigen*

¹⁹ VEČEŘA, P.: *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada Publishing. 2015, s. 28–29.

²⁰ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 10.

²¹ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 2013, s. 12.

Historien, pocházely ze Štrasburku.²²

S tiskem se šířily i zábavné letáky, které měly bulvární, zábavný a nepříliš hodnotný obsah. V 18. století vznikl tzv. tisk pro masy s velice výraznou grafikou. V Anglii v roce 1832 se rozšířil Penny magazine, který stál jednu penny a odtud pochází i jeho název. Ve Francii vznikl v roce 1836 list La Presse s podobným obsahem, v Americe The Sun v roce 1833.²³ Za další klíčový moment v rozvoji tisku považujeme vyvinutí telegrafu. Umožnil rychle šířit informace do počínajících tiskových agentur. První zařízení tohoto typu vzniklo ve Francii v roce 1835 a neslo podle svého zakladatele název Havas. Agentury začaly vznikat i v dalších zemích a my se tak setkáváme v roce 1849 s Wolffschen Telegraphen Büro v Německu s Reuters v roce 1851 v Anglii nebo s Associated Press v letech 1846–1848 v Americe. V Rusku působily postupně Sankt-Peterburská telegrafní agentura, Rosta, Tisková agentura Sovětského svazu a po roce 1992 Informační tisková agentura Ruska. Na našem území od 28. října 1918 fungovala Československá tisková kancelář.²⁴ Výše zmíněné agentury se rozdělují na soukromé, státní a podílové.

Weekley News pocházející z roku 1622, vyšlo jako první anglické periodikum s politickým podkresem. Vydávali ho Nicholas Bourne a Nathaniel Butler. The London Gazette, který vznikl v roce 1665, se později označuje za královský oficiální list a nejstarší pravidelně vycházející noviny, uveřejňující oficiální oznámení.²⁵ Po roce 1665 přicházela potřeba více zájmově zaměřených novin. Mercuries Civicus zařadily významné a rozsáhlé ilustrace a The Talter nabízel zábavný obsah s bulvárními prvky. V roce 1702 přichází první anglický deník Daily Courant. V 18. století Daniel Defoe zakládá a také sám vede časopis Review. The Times vycházejí od roku 1788 a Daily Mail od roku 1894.²⁶ První číslo Daily Mail bylo reklamní, tedy zadarmo. Vedlo to až k milionu výtisků. Fotozpravodajství se v Anglii věnovaly Daily Mirror a Daily Sketch. Mezi významné anglické deníky řadíme i Daily Express, Morning Star nebo Daily Mirror, Daily Telegraph, The Times.

²² VEČEŘA, P.: *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada Publishing. 2015, s. 47.

²³ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 14.

²⁴ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 16.

²⁵ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 21.

²⁶ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 2013, s. 24.

Od roku 1631 vydávali Jean Martini a Louis Vendosme ve Francii týdeník Nouvelles Ordinaires de Divers Androits, který se zaměřoval na zahraničí informace. I Francie měla svůj oficiální list, La Gazette (od roku 1631). Inspiraci čerpala Francie i ze zahraničí a po vzoru anglického London Evening Post vydávala Journal de Paris. Svoboda tisku se ve Francii omezila společně s nástupem Napoleona Bonaparte. Napoleon vydal zákaz svobodných deníků a fungoval pouze Le Moniteur, z kterého mohly čerpat regionální listy.

1. a 2. světová válka jsou nepochybně zásadními milníky celosvětové historie. Ve Francii působily po 1. sv. válce převážně Le Petit Parisien, Le Journal, Le Matin, Le Petit Journal a L'Echo de Paris. Ženské čtenářky se dočkaly v roce 1937, kdy na trh přibyl týdeník Marie-Claire, který založil Jean Prouvost. Kvůli spolupráci s nacisty se vydávání po osvobození přerušilo. Trvalo to deset let, ale z deníku se stal v roce 1954 měsíčník a dočkal se vydávání. S 2. sv. válkou se rozšířili i noviny odbojových skupin (Leberation, France Tireur). Komunisté vytvářeli L'Humanité. Po 2. sv. válce došlo ke změně a místo celonárodního tisku převládal u čtenářů v oblíbenosti regionální. Rok 1947 přinesl dělnickou stávkou a čtenáři se nedočkali novin celé tři měsíce. Vedlo to k zániku až pětadvaceti novin. Podobný úbytek se pak opakoval ještě jednou, v šedesátých letech, noviny často měnily majitele a jejich počet klesl o dvacet deníků. V devadesátých letech se poprvé objevil týdeník Courier International a přinášel zprávy z celého světa, po jeho vzoru tak začaly činit i další časopisy.²⁷

Již zmiňované německé noviny Aviso, Relation oder Zeitung z roku 1609 se skládaly z informací z českého území. Od roku 1660 do roku 1918 vycházel první deník na světě Einkommende Zeitungen. V Hamburku v 18. století začaly v Německu vycházet časopisy. Prvním z nich byl Vernüffer dále pak Patriot, politický Deutsche Chronik nebo literární Vossische Zeitung. Rheinische Zeitung byl německý list, který přibližně rok po svém založení převzal Karel Marx. Prosazoval zde sociální demokracii. Když se v roce 1933 dostala k moci nacistická strana (NSDAP), nacisté kontrolovali veškerá nakladatelství. Völkischer Beobachter vycházel už od roku 1887 a v roce 1933 ho Hitler předal Maxu Amannovi. Nacistický tisk měl i své vlastní označení „angriff“. Rok 1945 se stal důležitým mezníkem v německém tisku. Přišla nutnost vybudovat

²⁷ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 32–34.

veškerý tisk opět od začátku. Jako první začal vycházet Tägliche Rundschau, po válce se místní tisk rozdělil na čtyři zóny, které společně pracovaly na obnově tisku, a tento patřil do sovětské. Americká zóna vydávala Frankfurter Rundschau a Die Neue Zeitung, britská pak Die Welt. Postupem času přibývalo víc titulů. Svého tisku se dočkaly i ženy, vycházel pro ně týdeník Für dich a pro mládež například Junge Welt.²⁸

V Rusku se začaly tištěné noviny zavádět až v roce 1702, kdy car Petr I. zavedl Vědomosti. Informace získávali tvůrci ze zahraničních novin. Nejčastěji z francouzských a německých tiskovin. Car se hojně zapojoval, psal články a Vědomosti se staly vládním orgánem. S postupem času se vyvíjel jejich název a po přestěhování získaly titul Sankt-Petěrburské vědomosti. Dále pak Petrogradskaja pravda a Leningradskaja pravda. O pár let později, přesněji v roce 1991, se ale vrátil jejich titul zpět a nazývaly se znovu Sankt-Petěrburské vědomosti.

Časopis Ježemesjačnyje sočiněnija začala univerzita v Moskvě vydávat už v roce 1759. V témže roce se vydával i časopis Trudoljubivaja pčola, který čtenářům přinášel postřehy z ruské literatury, divadla a který bojoval proti práci ruských rolníků. Častým tématem ruských novin byla politika a sociální problémy. Postupně vycházely i časopisy Počta Duchov, Zritěl, Moskovskij žurnal nebo Věstnik Evropy. N. A. Polevoj vydával mezi lety 1825 až 1834 Moskevskij telegraf zaměřující svůj obsah na ekonomické, sociální a také politické problémy. Časopis byl obsáhlý a jeho činnost zastavil v roce 1834 jeden protivládní článek. Velkou zásluhu na vývoji ruského tisku měla například rusko-turecká válka (1877–1878). Různý tisk válku odlišně vnímal, a tím také čtenářům jinak interpretoval problematiku.

19. století přineslo na svém konci velký rozmach periodik a lidového tisku (např. časopis Niva). Působilo zde v té době přibližně 800 periodik. Říjen 1905 přinesl Rusku svobodu slova. Novaja žizň, bolševický tisk, tak dal vzniknout na jedné z titulních stran slavnému prohlášení „proletáři všech zemí, spojte se!“ Tento deník vydával V. I. Lenin a podílel se na něm i Anatolij Vasiljevič Lunačarký. Svoboda, ale netrvala dlouho a 1906–1909 tvořili ilegální bolševický list Proletarij, kde působil znovu V. I. Lenin na pozici redaktora. I dělníci měli potřebu vlastního tisku. V roce 1907 vznikl dělnický Gudok (deník dělníků naftových polí) a 1912 v Petrohradě místní dělníci založili deník Pravda

²⁸ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 39–40.

(významný komunistický deník). Nejednalo se ale o jediné noviny. Setkáme se i s Rudou hvězdou, Komsomolskou pravdou nebo Pionýrskou pravdou. Do popředí se dostávají i časopisy se zaměřením (Zemědělské noviny, Za potravinový průmysl, Lehký průmysl). První světová válka tisk rozdělila na několik skupin, a to tisk úřední (již zmiňovaná Pravda), tisk v zázemí (pro ženy, mládež, také odborný a vědecký), vojenský, ilegální (partyzánské listy).²⁹ V současné době v Rusku vychází např. Gazeta, Pravda, Smena a mnoho dalších.

Benjamin Harris se zasloužil o první noviny v Americe. Vznikly v roce 1690 s názvem Public Occurrences Both Forreing and Domestic. V letech 1704–1776 vydával John Campbell The News Lette. Jeho vydávání bylo však cenzurováno. První nezávislé noviny v Americe nesly název The New England Gazette (1721). V roce 1783 se objevil první večerník Pennsylvania Evening Post, jeho činnost netrvala příliš dlouho, a ten stejný rok, kdy vznikl, také ukončil svoji činnost. Zprávy v denících členili tvůrci na domácí, zahraniční a také ze života slavných. Speciální rubriku zde našlo i násilí. S postupným vývojem se navyšoval počet aktuálních zpráv a v třicátých letech 19. století přichází povolání reportér. New York Sun založil Benjamin Day v roce 1833 a je to jeden z prvních listů určený pro velké masy lidí. Skot James Gordon Bennette vydával od roku 1835 New York Herald. Tento tisk měl velice bulvární charakter a nebál se věnovat ani násilí a surovosti v silné míře. Byl také konkurencí pro New York Sun. Mezi úspěšné americké deníky řadíme i New York Tribune (1841). Horace Greeley, jeho vydavatel, zavedl nedělní přílohu a také zde vyšlo první interview. New York Times založil Henry Raymond v roce 1851.

Deník obsahoval zprávy ze zahraničí, reportáže z občanské války atd. Reportéři se museli účastnit bitev, o kterých informovali. Při válce Severu proti Jihu vydavatelé narazili na problém s nedostatkem papíru, počet tisku tak zásadně klesl od standardních čísel. Slavný americký list Washington Post vstoupil do historie kauzou Watergate a Jimmygate.³⁰ Výrazná osobnost v americkém tisku, Josef Pulitzer, se zasloužil o rozvoj listu New York World, kde vznikl legendární Yellow Kid, žlutý chlapec s nenáročným

²⁹ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 43–51.

³⁰ Novinářka Janet Cook si vymyslela příběh malého chlapce závislého na heroinu. Podvod byl odhalen, novinářka přišla o zaměstnání a za fiktivní reportáž musela vrátit Pulitzerovu cenu.

textem. Pulitzer stojí za zrodem tzv. nové žurnalistiky. Za jeho přínos uděluje Columbijská univerzita Pulitzerovu cenu.

V Americe ale vznikaly i jiné tituly, např. módní časopis Harper's Bazar, Cosmopolitan, v roce 1954 zde vyšel i první Playboy, symbol sexuální revoluce. Svě místo měl i komiks. V roce 1933 se veřejnosti poprvé představil komiksový časopis Mickey Mouse. Později za druhé světové války se komiks používal k propagandě proti nacistům. I dnes vlastní Amerika jedny z nejúspěšnějších deníků. Vychází zde např. Wall Street Journal (založen již roku 1882), Washington Post, Life nebo Reader's Digest.³¹

2.2 Tisk na našem území

I u nás se šířily informace o válkách, obchodu a nemocích nejprve letákovou formou. První psané noviny (Noviny léta Božieho z roku 1495) nesou název Jindřichohradecké psané noviny podle místa nálezu. V Čechách také ovlivňoval tvorbu tisk, první vytištěnou knihou je plzeňská Kronika trojanská (1468). Křesťanská církevní společnost Jednota bratrská působila hojně v oblasti vzdělávání, zakládala tiskárny, ale především vydala Kralickou bibli. Tak zvanou „šesdidílkou“ (název kvůli šesti dílům, z kterých se skládá) vnímáme jako nejrozsáhlejší český humanistický překlad.³²

V tisku se lidé angažovali i u nás, Jakub Husník vytvořil světlotisk a Karel Klíč pracoval na hlubotisku. Stejně jako v jiných zemích, i v Čechách vycházely zpravodajské letáky s reportážním obsahem, se senzacemi, politikou nebo informacemi o válkách. Po nástupu Habsburků a příchodu Němců do pohraničí klesalo používání českého jazyka a tím i tvorba tiskovin. Tisk utvářely i významné události. Např. třicetiletá válka, bitva na Bílé hoře nebo poprava sedmadvaceti českých pánů. V roce 1627 Habsburkové zrovnoprávnili němčinu s češtinou a po válce vycházely Wöchentliche Nachrichten, letáky v češtině, němčině i latině. Po válce došlo k ještě většímu úpadku novin. Začaly vycházet německy psané noviny Ordinari Postzeitungen, Extraordinari Zeitungen nebo vídeňské Wiener Diarium.

³¹ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 56–65.

³² LEHÁR, J. – STICH, A. – JANÁČKOVÁ, J. – HOLÝ, J.: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2008, s. 118–119.

První české noviny Pražské poštovní noviny neboli Noviny České začaly vycházet 4. února 1719 a vydával je v českém jazyce Karel František Rosenmüller. K zastavení tvorby došlo až v roce 1772, kdy čtenářů, kteří by dobře ovládali čtení českého jazyka, nebylo mnoho a jazyk jako takový zažíval silný útlak ze strany úředníků i školství. Češtinu v té době používaly jen nižší vrstvy obyvatel.³³

Národní obrození jednoznačně napomohlo k rozvoji českého jazyka a tím i k záchraně českého tisku. Patent Josefa II. o zrušení nevolnictví umožnil lidem svobodnější pohyb a obyvatelé vesnic se začali stěhovat do měst. Český jazyk pronikal tímto způsobem více do popředí, i když nejdříve pomalu a obtížně.³⁴ Matěj Václav Kramerius vydával od roku 1789 Krameriusovy c. k. pražské poštovské noviny (později Krameriusovy c. k. vlastenské noviny), v nichž veškeré zprávy rozřadil do rubrik, a objevili se zde i předchůdci reportáží. Časem přidal i přílohu Pražský posel. Založil také nakladatelství a knihkupectví Česká expedice a poskytoval kvalitní četbu českým čtenářům.³⁵ Noviny zanikly v roce 1825, už po smrti Krameria. Jako první vědecký časopis je uváděn Krok z roku 1821. Založil ho Jan Svatopluk Presl a podílel se na něm i Jan Evangelista Purkyně, který mimo jiné založil časopis Živa a Časopis lékařů českých.

Časopis českého museum (1827) vytvořila a vedla osobnost národního obrození František Palacký, jde o nejstarší český časopis, který vychází dodnes. V roce 1841 začal vycházet humoristický časopis Paleček, „milovník žertu a pravdy“.³⁶ Pražské noviny procházely postupným úpadkem, změnou názvu, opětovným vzestupem, a tak to s nimi šlo dlouho. Často zde měnili působení různí autoři i redaktoři. V roce 1834 převzal po Josefu Lindovi noviny František Ladislav Čelakovský a přejmenoval jeho přílohu z Rozličnosti na Českou včelu. I když se tvorbě dařilo, Čelakovský zde působil pouze dva roky. Následně byl po článku, kde se nevhodně zmínil o ruském carovi, odvolán.

Nadále se ujal Pražských novin Jan Nepomuk Štěpánek a dále i Karel Havlíček Borovský nebo Karel Jaromír Erben. Mezi úspěšné časopisy tehdejší doby neřadíme

³³ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 69–74.

³⁴ KVAČEK, R.: *České dějiny II*. Praha: Práce, 2002, s. 169–170.

³⁵ LEHÁR, J. – STICH, A. – JANÁČKOVÁ, J. – HOLÝ, J.: *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2008, s. 169–170.

³⁶ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 80.

pouze Českou včelu, ale např. i Světozor a Květy české (řízené J. K. Tylem). Původně to byl časopis Jindy a nyní (1819), který získal pojmenování Květy až v roce 1834, kdy Tyl vytvářel obsah zábavného časopisu úplně sám a produkoval zde i literární a divadelní kritiku.³⁷

K. H. Borovský vedl první politicky zaměřený deník Národní noviny (1848), jejichž součástí byla příloha Šotek. Lumír vznikl v roce 1851 a od jeho vzniku zde publikovali Jan Neruda, Vítězslav Hálek a později Svatopluk Čech nebo Josef Václav Sládek. Lumír procházel za doby svého působení obtížnou cestou. V roce 1864 ho vystřídal časopis Zlatá Praha. Časopis Lumír obnovili Neruda a Hálek až v roce 1873 a po převzetí Sládkem nabyl titul váhy, jak jej známe dnes.³⁸

19. století přineslo tři významné tituly. Deník Čas (1860), Národní listy (1861) a Hlas (1862). Jan Neruda prošel všemi deníky. Nejdříve psal v Času a Hlasu a později do Národních listů, kde přispíval fejetony a kritikou. S počátky dělnických spolků, začal přicházet i dělnický tisk. Nejdříve vyšel časopis Hlásník, ten měl ale pouze jedno číslo a velice rychle svoji činnost ukončil. Následovaly Dělník a Dělnické noviny. Prvním dělnickým časopisem se staly Dělnické listy z roku 1872, vedené J. B. Peckou a L. Zápotockým.³⁹

V roce 1893 Adolf Stránský spojil v Brně časopis Pozor a Moravské listy. Vznikly tak Lidové noviny (někdy také přezdívané jako list československé inteligence). Vyházely vždy odpoledne, a to až do roku 1905. V tuto dobu přešly na ranní tisk a místo úvodníku umístily fotografii. Na tvorbě se podíleli například Fráňa Šrámek, Viktor Dyk, Rudolf Těsnohlídek, Jiří Mahen nebo Marie Majerová.⁴⁰

Zrod Československého státu dne 28. října 1918 patří k velkým historickým

³⁷ Česká televize. *První květy vznikaly v kasárnách, jejich tvář jim vtiskl Tyl* [online]. 2. 1. 2014 Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1056053-prvni-kvety-vznikaly-v-kasarnach-jejich-tvar-jim-vtiskl-tyl> [cit. 1. 1. 2020]

³⁸ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s.75–87.

³⁹ VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. s. 95–96

⁴⁰ Lidové noviny 1893–2013 [online]. Dostupné z: https://data.lidovky.cz/soubory/ln_kultura/A131014_ILA_PANELY1_8.PDF [cit. 1. 1. 2020]

mezníkům.⁴¹ Převážnou část tisku v této době spravovaly politické strany, na rozdíl od tisku v zahraničí. Po vyhlášení Československa se tituly příliš nezměnily, až později začaly přibývat. Vycházely např. Večerní České slovo, A-Zet, Telegraf, Ahoj.

Československá strana sociálně demokratická vydávala od roku 1897 deník Právo lidu. Samotné Právo lidu vzniklo ale již v roce 1893 v podobě čtrnáctideníku. Vycházel také Svět práce (1912). Rudé právo působilo od roku 1920, komunisté vydávali i Haló noviny nebo Rovnost a tvořili i pro děti a ženy (např. Rozsévačka nebo Mladá garda). Antonín Švehla založil deník Československé strany agrární s názvem Venkov. Anarchistický tisk zastupovaly časopisy Práce, Komuna nebo Proletář.⁴²

2.3 Český tisk po roce 1945

Za 2. světové války silně utrpěla česká kultura. Nacisté likvidovali školství a mnoho vysokoškolských studentů uvěznil. Ani tisk nešel tvrdé kontrole a mnoho časopisů a novin v této době zaniklo. Někteří novináři bojovali i přes zákaz a vydávali ilegální odbojový tisk. Většinu inteligence ale nacisté posílali do koncentračních táborů, kde byli vězněni a často i zahynuli. Rok 1945 přinesl konec 2. světové války v podobě osvobození ČSR sovětskou a americkou armádou.⁴³

Po osvobození se opět začal rozvíjet český tisk. Vycházel tisk převážně s politickou tematikou např. Rudé právo, Svobodné slovo, Práce, Mladá fronta, Lidové noviny nebo Svobodné Československo. Komunistické orgány kontrolovaly veškerý tisk, vznikla tvrdá cenzura. Po únorovém převratu v roce 1948 rychle zanikaly veškeré nekomunistické deníky (např. Kritický měsíčník, Kytice, kterou vydával Jaroslav Seifert, Doba, Host). Nevycházel samozřejmě pouze politický tisk. Objevoval se i tisk pro děti a mládež (Skautka, Mladý hlas, Studánka, Učňovské noviny). Postupem času vycházelo podobných tiskovin mnohem více, od roku 1945 Mladá fronta, dále Studentský předvoj, Mladý svět, Pionýr, ABC mladých techniků a vědců, Sluníčko a Mateřídouška. I tiskoviny pro děti a mládež podléhaly přísnému dohledu.

Ženy četly časopisy Vlasta a Hospodyně. Po zavedení volebního práva pro ženy

⁴¹ KVAČEK, R.: *České dějiny II*. Praha: Práce, 2002, s. 98.

⁴² VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 108.

⁴³ KVAČEK, R.: *České dějiny II*. Praha: Práce, 2002, s. 171.

už se časopisy nezaměřovaly pouze na rady do domácnosti atd., ale přinášely i politické informace. Komunisté v domněnku, že ženy ovlivní více voličů v domácnosti, vydávali časopis Rádkyně žen. Nezaostávali ani ostatní. Lidová strana tvořila Monu, Národní socialisté Milenu a sociální demokraté Svět žen. Tento časopisecký „boom“ pro ženy ale trval pouze do roku 1948, poté množství ženských časopisů opět ubývalo.⁴⁴

Nechyběly ani odborně nebo tematicky zaměřené tiskoviny např. Literární noviny (později Literární listy), Kino, Kultura, tiskoviny zaměřující se na divadlo, tj. Divadlo, Divadelní noviny nebo na film a fotografii Film a doba a Česká fotografie.⁴⁵

Svoji důležitost měla i exilová periodika. Jejich obsah podával informace hlavně politického a kulturního rázu. Z počátku převládalo ruční psaní nebo psaní na stroji, později se začal používat tisk. Noviny i časopisy vznikaly v různých koutech světa podle místa, kde čeští exulanti našli útočiště, a také se periodika velice rychle šířila do celého světa. Nejvýznamnější nesou název Modrá revue, Hlas Československa nebo Svědectví.⁴⁶ V roce 1951 došlo k sloučení české a slovenské tiskové agentury a vznikla ČTK.

Zásadním obdobím v českém tisku bylo jednoznačně pražské jaro roku 1968 a následná normalizace. Před rokem 1968 se dostávala do popředí humoristická literatura, povídky, detektivní příběhy, vědeckofantastická literatura. Vznikl také Havlův a Lopatkův časopis Tvář (1965). V tomto období se začal prosazovat tisk pro mládež. Mladý svět nabral na větší popularitě, Revoluční myšlenky šířily i Literární noviny, Vedoucí pionýrů se přetransformoval na Pionýrskou štafetu a opět začal vycházet časopis Skaut. Fakulta sociálních věd UK psala list s názvem Univerzita Karlova, který šířili sami studenti až do zákazu v roce 1969. V tomto roce tisk opět pocíval dohled a útlak. Byly zrušeny i Listy (dříve Literární noviny), následoval zákaz pro Politika, Reportéra, Zítřek nebo Hosta.⁴⁷ Jediným přípustným literárním deníkem se stal Kmen, dřívější příloha týdeníku Tvorba.⁴⁸

⁴⁴ VERNER P.: *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 15–20.

⁴⁵ VERNER P.: *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 19.

⁴⁶ *Exilová periodika 1948–1989* [online]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/exilova-periodika-1948-1989/> [cit. 31. 12. 2019].

⁴⁷ VERNER P.: *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 24–26.

⁴⁸ VERNER P.: *Historie mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 130.

Sametová revoluce v roce 1989 přinesla velký vládní převrat poměrně nenásilnou a klidnou cestou, až na demonstrace (proto název „sametová“). Komunisté postupně ztráceli na moci a izolovali se od společnosti. Společenská revolta vedla k četným celorepublikovým demonstracím hlavně v řadách studentů. Důležitým okamžikem byl 17. listopad, kdy si studenti v pražských ulicích připomínali uzavření vysokých škol v roce 1939. Tichá manifestace se proměnila v politickou demonstraci. O dva dny později vzniklo Občanské fórum a další demonstrace po celém Československu se šířily. Komunistická strana radikálně zeslábla.⁴⁹

Rok 1989 přinesl změnu nejen v politice, ale i v českém tisku, neuplatňovala se už kontrola tisku, přišel úpadek politického tisku, měnili se majitelé medií. Dále skončil Federální úřad pro tisk a informace a začaly se objevovat nové soukromé noviny, časopisy i další druhy médií. Zařazovaly se nové zdroje a reklama v médiích zaujala silné postavení. Nastala svoboda slova pro celá média.⁵⁰ Rudé právo změnilo svůj název pouze na Právo, obsahově se ale deník jinak příliš nelišil. Vyvinul se tisk, jehož podobu známe i dnes. Na trh přibýly nové deníky a časopisy např. Reflex, Profit nebo Kačer Donald (dětský časopis).⁵¹

⁴⁹ KVAČEK, R.: *České dějiny II.* Praha: Práce, 2002, s. 230–231.

⁵⁰ VERNER P. *Historie mediální komunikace.* Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013, s. 132–133.

⁵¹ VERNER P.: *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989.* Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 34.

3 VZNIK A VÝVOJ FOTOGRAFIE

19. století se zasloužilo o rozvoj přírodních věd, zejména fyziky, a o nástup techniky do výrobních procesů. Kromě revoluce v dopravě, agrární revoluce, demografické revoluce atd., došlo také k revoluci v oblasti vizuálního zobrazování. Fotografie se stala logickým důsledkem vyspělosti lidské společnosti a jejích potřeb. Nová technologie už nebyla založena na rukodělném, ale na fotochemickém procesu. Manuální práci při zobrazování skutečnosti přejala technika. Akt zobrazování probíhá bez přímé účasti jeho tvůrce jako fyzikálně-chemický proces. Význam vynálezu byl kvůli své důležitosti často přirovnáván k významu vynálezu knihtisku.⁵²

Základem všech fotografických, filmových a optických přístrojů je camera obscura. Camera obscura neboli temná komora byla původně temná místnost s jedním malým otvorem, kterým prochází na protilehlou stěnu svazek paprsků, a kreslí převrácený, málo světelný obraz předmětů umístěných před otvorem. V 16. století ji používal jako skříňku i malíř Leonardo da Vinci, který ji popsal ve svém díle *Codex Atlanticus*.⁵³ V době vrcholné renesance byl princip tohoto vynálezu plně využit ve formě přenosných přístrojů, které používali malíři a později i cestovatelé. Usnadnili si tak skicování krajiny i stavebních památek.⁵⁴

Na vzniku fotografie se podílely tři osobnosti, které se k cíli dostaly téměř současně. Joseph Nicéphore Niepce, francouzský vynálezce první trvale fixoval fotograficky vytvořený obraz. Jean Louis Mandé Daguerre vytvořil spolu s Niepcem první použitelnou techniku v praxi a William Henry Fox Talbot je tvůrcem první užívané techniky systému negativ pozitiv.

Joseph Nicéphore Niepce původně přenášel obraz fotochemicky na kámen. Postupně se propracoval až k přenesení obrazu cínovou deskou s vrstvou světlocitlivého asfaltu rozpuštěného v petroleji. Největším problémem původní metody bylo její

⁵² SCHEUFLER, P. *Teze k dějinám fotografie od roku 1914*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, filmová a TV fakulta katedra fotografie, 2000, s. 6.

⁵³ TAUSK, P.: *Oborové encyklopedie praktická fotografie*. Praha: SNTL Nakladatelství technické literatury, 1973, s. 29.

⁵⁴ SCHEUFLER, P.: *Teze k dějinám fotografie od roku 1914*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, filmová a TV fakulta katedra fotografie, 2000, s. 10.

dokonalé ustálení, které se nedařilo. Proto přešel k asfaltu, který působením světla tuhne (tato metoda se nazývá heliografie nebo také niepceotypie). Nevýhodou této metody byla nutnost několika hodinové expozice. Pokoušel se s kamerou obscurou zachytit obraz přírody na kámen, sklo, měď a také stříbro. Touto metodou pořídil v roce 1826 první, velice přesný obraz známý jako Pohled oknem na dvůr. Veškerý tento výzkum a pokusy byly velice finančně náročné, a tak Nicéphore Nicepce v roce 1829 podepsal po tříleté korespondenci dohodu o spolupráci s Louisem J. M. Daguerrem. Niepce však v roce 1833 zemřel a Daguerre pokračoval v bádání sám.⁵⁵

Daguerrova konečná varianta vypadala tak, že se měděná deska potáhla na jedné straně tenkou vrstvou stříbra, potom se opláchla zředěnou kyselinou dusičnou a uzavřela se do světlotěsné skříňky, kde byla vystavena účinkům jodových par. Tímto způsobem se ve tmě vytvořila na desce vrstva jodidu stříbrného. Během expozice ve fotografickém přístroji se vytvořil v citlivé vrstvě obraz, který bylo možné vyvolat párami rtuti. Pro trvalé zachování obrazu prováděl Daguerre ještě ustálení pomocí horkého roztoku chloridu sodného (tj. kuchyňské soli) ve vodě. Vznikl tak přímý pozitiv bez možnosti reprodukce.

Obraz byl ale velmi choulostivý na dotek a musel se chránit sklem. Sklo se nesmělo dotýkat povrchu desky. Tato technika nese název podle Daguerra, tedy daguerrotypie.⁵⁶ „Co posud jen básníci ve svém nadšení tušili, to naše století nám ve skutek uvádí,“ psalo se již v roce objevu daguerrotypie například v listu Česká včela.⁵⁷

William Henry Fox Talbot pracoval ve Velké Británii na podobném vynálezu ve stejné době jako Daguerre. Talbot se věnoval za svého života hlavně matematice, chemii a optice. V roce 1833 se však začal zajímat o zachycení obrazu při svých cestách do cizích zemí, kde se snažil kreslit obrazy tamního okolí. Pro své pokusy používal papír napojený dusičnanem stříbrným a chloridem sodným. Talbot si všiml, že jestliže byl ve velké míře použit chlorid sodný, nedocházelo ke zčernání stříbrné sloučeniny na osvětlených místech papíru. Naopak v případě přebytku dusičnanu stříbrného bylo možné získat negativní obraz asi po hodinové expozici. K ustálení používal chlorid sodný.

Nejstarší negativ na světě je 2,54 x 2,54 cm velký snímek okna v Lacock Abbey

⁵⁵ HLAVÁČ, L.: *Dějiny fotografie*. Martin: Osveta, 1987, s. 21–27.

⁵⁶ TAUSK, P.: *Dějiny fotografie*. Praha: Středočeské krajské kulturní středisko, 1979, s. 6.

⁵⁷ MRÁZKOVÁ, D.: *Příběh fotografie*. Praha: Mladá fronta, 1985, s. 10.

z roku 1835 v pracovně Talbota. Přiložením negativu na stejně připravený papír po dlouhé expozici získat Talbot pozitiv, který nazýval fotogenickou kresbou. Postupem času dokázal expoziční dobu zkrátit na dvě až tři minuty a Talbot tento způsob označil jménem kalotypie, na jeho počest časem přejmenován na talbotypii.⁵⁸ Jde o první rozšířený proces systému negativ-pozitiv. Od roku 1851 postupně přicházela na jejich místo technika mokrého kolódiového procesu a voskovanými papírovými negativy. Fotograf ale musel cestovat i se svou laboratoří. Význam fotografie si uvědomovali i vědci a nejrůznější badatelé.

Fotografie způsobila například převrat i v přírodních vědách, lékařství, právech i humanitních vědách, kde zachytila vše přesně a napomáhala tak k lepším studijním poznatkům. Nestala se pouze uměním, ale především nástrojem poznání.⁵⁹

S pokrokem doby se zaznamenávaly nejen portréty lidí a krajiny, ale i události. Pohybující se objekty musely být původně fotografovány z velké dálky. V roce 1872 však Eadward James Muybridge pomocí dvanácti kamer rozložil pohyb na fotografované fáze a umožnil tak studovat jednotlivé části pohybu, které nejsou snadno zachytitelné lidským okem. Svou monumentální práci nazval Pohyb zvířat. Tato publikace dodnes pomáhá například malířům při znázorňování a studiu lidského i zvířecího pohybu. Fotografie tedy prospěla nejen přírodovědcům, ale současně zrodila i biograf.⁶⁰

3.1 Fotografie a malířství

Aby fotografie vznikla, spojily se poznatky z oblastí výtvarného umění, optiky a chemie. Především výtvarné umění působilo jako velká inspirace v začátcích tvorby fotografie. V umělecké oblasti se spojily principy reprodukčních technik dřevorytu i litografie či znalost malířské perspektivy.⁶¹ V době těsně po vynálezu fotografie si s touto novinkou nikdo moc nevěděl rady. Velká část veřejnosti chápala fotografii jako racionalizaci malířství. V době před vynálezem fotografie dosahovala kresba téměř

⁵⁸ TAUSK, P.: *Dějiny fotografie*. Praha: Středočeské krajské kulturní středisko, 1979, s. 8–10.

⁵⁹ WITTLICH F.: *Fotografie – přímý svědek?!* Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2011, s. 46.

⁶⁰ TAUSK, P.: *Dějiny fotografie*. Praha: Středočeské krajské kulturní středisko, 1979, s. 55–56.

⁶¹ SCHEUFLER, P.: *Teze k dějinám fotografie od roku 1914*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, filmová a TV fakulta katedra fotografie, 2000, s. 9.

přesného vyjádření skutečnosti.⁶² Když daguerrotypii poprvé spatřil francouzský malíř Delaroche, byl přesvědčen, že s malířstvím je už navždy konec. Obraz na měděné desce, který viděl, do detailu kopíroval skutečnost, v té době vrchol malířského umění. Sláva o vynálezu se rychle šířila. Jen v Paříži se prodalo přes dva tisíce komor a více než půl milionu fotografických desek.

Malíři již od začátku chápali fotografii jako mechanický prostředek napomáhající k dosažení vyšších cílů a užívali ji jako rychlé a pohodlné skici. Fotografie nebyla vždy chápána jako umění, v některých případech například pouze představovala pomůcku k lepšímu prozkoumání a šíření mezi veřejnost. Jedním z malířů, používajících fotografie jako pomůcky k malbě, byl například Alfons Mucha, nebo také Edgar Degas. Degas neměl příliš oblíbené tvoření kreseb ve venkovních prostorech, a tak si do svého ateliéru přinášel fotografické předlohy pro svá plátna, a i když fotografie nabízela přesnost obrazu a pohodlí ateliéru oproti dlouhému sezení v přírodě, nemohla poskytnout barevnou předlohu a nechávala barevné spektrum na malíři. Vztahu mezi malířstvím a fotografií se také často věnoval ve svých dílech Josef Čapek.⁶³ Louis Daguerre se kromě své vědecké práce zaměřoval i na malbu. Využíval *cameru obscura* i *cameru lucida*⁶⁴ k usnadnění kreseb krajiny.

V 18. století docházelo k velkému rozvoji přírodních věd a tím i zájmem o krajinu a její malbu. Krajinomalba se dlouho vymezovala jako samostatný malířský obor. Fotografie krajiny vystupuje do popředí v blízké době po samotném vynálezu fotografie. Na konci století už plně uznávaná krajinomalba a fotografie krajiny prolíná svoje schopnosti a navzájem se ovlivňují. Fotografie a kresba krajiny zaujímá své místo i dnes, např. v roce 2010 v Uměleckoprůmyslovém muzeu připravila kurátorka Lucie Vlčková výstavu s názvem *Krajina/Obráz/Fotografie*, ve které se věnuje tématu prolínání právě těchto dvou médií, a to fotografii a malbě krajiny.⁶⁵

Zprvu někteří umělci fotografii odsuzovali a obávali se útlaku či dokonce zániku

⁶² TAUSK, P.: *Dějiny fotografie* Praha: Středočeské krajské kulturní středisko, 1979, s. 15.

⁶³ Například v knize Nejskromnější umění (ČAPEK, J.: Nejskromnější umění. 1. vyd. Praha: Aventinum, 1920. 68 s.)

⁶⁴ Latinský termín označuje světlou komoru, sloužící k usnadňování obkreslování.

⁶⁵ *Krajina/Obráz/Fotografie* [online]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/900_89760_krajina-obraz-fotografie/ [cit. 1. 1. 2020].

malířství. Později se však ukázalo, že oba obory mají ve společnosti své místo. Fotografie upozadila minimální množství malířských odvětví, a naopak pomohla k jeho zdokonalení i šíření. Snímky pořízených maleb jejich tvůrci prodávali, a nejen že autoři zvyšovali své honoráře, ale také se dostávali lidem více do podvědomí. Kopie umožňovaly dělat umění dostupnějším a šířit ho mezi více společenských vrstev.

V roce 1854 si francouzský fotograf A. A. Eugène Disdéri nechal patentovat vizitky, malé nejčastěji portrétní fotografie nalepené na kartonu velikosti dnešních vizitek. Zmenšené fotografie např. příbuzných byly v oblibě a v tomto odvětví můžeme říct, že fotografie ve veliké míře nahradila malbu. Co ale fotografie nedokázala, bylo zkreslování reality a někteří lidé tak stále upřednostňovali malířský portrét, protože fotografie nelítostně odhalují všechny detaily lidské tváře nebo těla.⁶⁶

Zajímavou fotografickou součástí jsou i piktorialisté. Zaměřovali se na fotografie vypadající stejně nebo aspoň podobně jako malba. Byli ovšem limitováni odkázaností na skutečnost. Vytvářet rozsáhlé malířské scény v ateliérech nebylo možné. Obrazy tedy montovali a skládali nejrůznějším způsobem, někdy až z třiceti jednotlivých záběrů. Montáže ve zlatých rámech vystavovali na nejrůznějších salónech a síních. H. P. Robinson si obrazy nejprve pečlivě naskicoval a podle návrhů aranžoval scénu a fotografoval. Vladimíra Jindřicha Bufku vnímáme jako průkopníka fotografie a piktorialismu. Piktorialismus samotný zásadně ovlivnil fotografy i fotografické myšlení.

Kritici si nebyli jistí, do jakého odvětví fotografii zařadit. Zda je uměním, nebo vědou. Ve svých recenzích proto uplatňovali kritéria malířství. Lidé tak nabývali dojmu, že fotografie patří pouze k dalším druhům malířství. Vše se změnilo v osmdesátých letech, kdy fotografický průmysl zaplavil trh příručními kamerami a fotografie se stává uměním pro každého.⁶⁷ Ani dnes se světy malby a fotografie nepřestávají prolínat. Tímto tématem se zabývají např. Michal Pěchouček, Theodor Pištěk, Daniel Pitín nebo Tereza Kabůrková.⁶⁸

⁶⁶ FÁROVÁ, A.: *Český člověk*. [online]. Dostupné z: <http://www.gallery.cz/gallery/cz/jan-maly-jiri-polacek-ivan-lutterer-vystava.html> [cit. 12. 1. 2020].

⁶⁷ MRÁZKOVÁ, D.: *Příběh fotografie*. Praha: Mladá fronta, 1985, s. 19.

⁶⁸ VANČÁT, P.: *Fotograf magazine / fotografie a malba*, roč. 9. č. 16, 2010, s. 16, 20, 28, 50.

3.2 Fotografie v tisku

Fotografie zásadně změnila i podobu tiskovin. I když tuto techniku neznáme tak dlouho v porovnání s malířstvím nebo například sochařstvím, nám stačila přinést a zprostředkovat mnohé objevy a těší se celosvětové oblibě. Prostřednictvím novin se každému čtenáři naskytla možnost být v místě dění u určité příležitosti a prohlédnout si okamžik do posledních detailů.

Z žurnalistického pohledu lze rozdělit fotografii na zpravodajskou, reportážní a dokumentární. Zpravodajskou fotografii nejčastěji potkáme v novinách a časopisech. Pohotově nás informuje a zaznamenává události, podtrhuje dané informace z tisku a ukazuje čtenáři průběh událostí. Důležitým faktorem je u zpravodajství aktuálnost a rychlost v šíření pořízeného materiálu, fotograf zde nesmí prosazovat své názory a vše musí zachytit realisticky, jak se právě odehrává.⁶⁹

Své místo v časopisech a jiných tiskovinách zaujímá i reklamní fotografie. Při hospodářském rozvoji po 1. světové válce se rozmohl počet časopisů a tím i inzerce a reklamní fotografie. Uznávaným českým fotografem reklamy je i dnes Josef Sudek. Pracoval pro Družstevní práci, fotil knihy, ale i čokoládu a materiál výstavních a prodejních akcí.⁷⁰

⁶⁹ LÁBOVÁ A.: *Dějiny Československé fotožurnalistiky*. Praha: SPN, 1977. s. 8–9.

⁷⁰ BIRGUS V. – MLČOCH J.: *Česká fotografie 20. století*. Praha: KANT, 2005, s. 42.

4 REPORTÁŽNÍ FOTOGRAFIE

Fotografie skýtá mnoho žánrů, mezi ně patří i reportážní fotografie. Již od samého počátku se fotografie dělila na umělecké pojetí a na pojetí realistické, dokumentování a zaznamenávání skutečnosti. Přejdeme-li k samotnému vymezení pojmu, nemůžeme opomenout tenké rozdíly v žurnalistických žánrech fotografie. Reportážní a dokumentární fotografie se svým způsobem tence prolínají v některých oblastech. Obě podávají svědectví, reportážní a zpravodajská fotografie ale předávají čtenáři aktuální události na rozdíl od té dokumentární, kde aktuálnost není podmínkou. Dokumentární fotografie zachytí myšlenku a podstatu obrazu a poslání v jediném snímku a její poslání je aktuální i za několik let, věnuje se z pravidla silným tématům, které se společnosti dotýkají v každé době, fotoreportáž k předání vyžaduje široký počet obrazů.⁷¹

Reportážní typ fotografování potřeboval v historii technický posun. Díky lepšímu vybavení mohli fotografové zaznamenávat akci. Fotoaparáty se časem zmenšovaly, vznikaly příruční fotoaparáty, první fotoaparát na kinofilm (Leica) a proces se zjednodušoval i zrychloval. Na našem území je za první reportážní fotografii považována slavnost Božího těla na Zelném trhu v Brně, kterou pořídil Bedřich Franz 10. června 1841. Rudolf Burner-Dvořák zachytil v roce 1891 havárii vyhlídkového balonu Kysibelka. Vznikla tak první česká fotografická reportáž. Fotografie čtenáři našli v časopise Zlatá Praha.

Zmíněný Rudolf Burner-Dvořák aktivně pracoval na české novinářské fotografii. Svojí prací přispíval do nejrůznějších časopisů. Často fotografoval politické události a následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Jeho bratr Jaroslav Burner-Dvořák přispěl do české tvorby zaznamenáním sarajevského atentátu v roce 1914.

Na vývoji české reportážní fotografie se podílel i fotograf Oldřich Straka nebo Marie Stachová. Straka často přispíval do časopisů Svět práce, Světozor a Pestrý týden a Stachová do Světozoru, kde například publikovala fotografie z pohraničí, kde obyvatelé prožívali krizi, nebo z českých okresů, kde zaznamenávala nezaměstnané a proletáře.⁷² Oba se věnovali hlavně reportážní fotografii se sociální tematikou.⁷³

⁷¹ LÁBOVÁ A.: *Dějiny Československé fotožurnalistiky*. Praha: SPN, 1977, s. 11–12.

⁷² BIRGUS V. – MLČOCH J.: *Česká fotografie 20. století*. Praha: KANT, 2005, s. 44.

⁷³ WITTLICH F.: *Fotografie – přímý svědek?!* Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2011, s. 52.

Smyslem reportáží je přiblížit čtenáři zajímavou ale i nebezpečnou událost, často fotograf stojí u vývoje dějin. Řada fotografů např. zaznamenávala výraznou dějinnou událost, jakou byla 1. světová válka. Byli to např. Karel Hájek, Jan Lukas, nebo Bohumil Šťastný. Karl Hájek publikoval v Pestrém týdnu a ve Světe obrazů. Ve svém repertoáru fotografií zachytil T. G. Masaryka, Edvarda Beneše, Emila Háchu, nebo Klementa Gottwalda, ale i katastrofu na dole Nelson.⁷⁴ Časopis Světozor v třicátých letech oplýval mnoha snímky. Přispívala do něj již zmiňovaná Marie Stachová nebo Karel Drbohlav.

V roce 1941, kdy se stal říšským kancléřem Reinhard Heydrich, pocítila útlum i česká fotografie. Velká část tiskovin byla zaměřena na propagaci úspěchů německé armády. Fotografové v této době zmírnili svoji reportážní činnost a své fotoaparáty ostřili spíše na architekturu, krajinu, zvířata, sportovní reportáže, nebo portréty. Došlo k potlačení fotografií aktů v tiskovinách. Ve válečném období bylo mnoho židovských fotoreportérů posláno do koncentračních táborů, z kterých se už nevrátili.

Po konci války pořídil mnoho poválečných snímků Jindřich Marco. Zaznamenával obnovu měst a přispíval do Světa v obrazech reportážemi z izraelsko-arabské války. Komunisté, kteří se po únorovém převratu v roce 1948 dostali k moci, zásadně omezili tisk a i fotografii. Snažili se fotografii co nejvíce využít ve svůj prospěch a k propagandě, fotografie často upravovali, aby vyhovovaly jejich záměrům. V letech 1950–1953 vycházel časopis Nová fotografie, který po roce 1953 vystřídal časopis Československá fotografie. Po smrti Stalina a Gottwalda zaujala reportážní fotografie opět své místo v tisku (např. časopis Květy, nebo Mladá fronta).

Stanislav Tereba získal v roce 1959 ocenění v soutěži World Press Photo za fotografii Brankář a voda. Jedná se o celosvětový úspěch české fotožurnalistiky tehdejší doby. Ve stejném roce také začal vycházet časopis Mladý svět, plný fotografií. Přispívali zde například Jan Bartůšek, Pavel Dias, nebo Miroslav Hucek. Časopis ale ovlivňoval tehdejší režim, takže ani zde se neseťkáme s převratnými reportážemi. Dagmar Hochová přispěla do české fotografie svojí slavnou sérií dokumentárních snímků o spontánnosti dětí a o seniorech, kde zdůrazňovala otázky morálky a důstojnosti.

Konec pražského jara v roce 1968 zaznamenávalo několik fotografů. Mezi nimi byl i Josef Koudelka, který nejdříve šířil své snímky anonymně, Miloň Novotný, Miloš Polášek, Dagmar Hochová, nebo Pavel Štecha. Po této události došlo opět

⁷⁴ WITTLICH F.: *Fotografie – přímý svědek?!* Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2011, s. 53.

k fotografickému úpadku. Reportážní fotografie z této doby se držely převážně sportovního tématu i kvůli technickým parametrům barevného filmu (s nástupem barevného filmu časopisy a noviny, které měly barevný tisk, převážně nepřijímaly formát kinofilmových fotoaparátů). Fotografie okamžiku šířil hlavně Mladý svět, Svět v obrazech a Signál.⁷⁵

Situace se změnila až v roce 1989, kdy komunisté přišli o moc a kdy fotografové dokumentovali převratné události naší republiky. Změny zachycoval např. Jan Šibík, Karel Cudlín, nebo Jaroslav Krejčí. Některé tiskoviny po roce 1989 zanikaly a jiné zase začínaly. Ze skupiny těch nových zaznamenal úspěch a dlouhé trvání časopis Reflex. Přinášel aktuální dění nejen z domova, ale i ze světa a fotografiemi do něj přispíval Jan Šibík (nejčastěji fotografie s válečnou tematikou). Úspěch zaznamenal se svými reportážemi i Antonín Kratochvíl, fotografoval převážně okamžik z války, ale ocenění sbíral i za své portréty.⁷⁶

S příchodem digitalizace a s neustálým zlepšováním techniky přišly i nové problémy. Jedním z nich je možnost manipulace se skutečností zaznamenanou na fotografii (např. pomocí Photoshopu či oříznutí fotografie), a to jak na internetových stránkách, tak i v tisku. S rostoucí konkurencí mezi fotografy na trhu můžeme pociťovat i tlak, který tlačí některé fotografy k honbě za senzací a pracovním úspěchem. S myšlenkou hyenismu se setkáváme v otázce, jestli v některých situacích pomoci nebo zaznamenávat.⁷⁷

⁷⁵ BIRGUS V. – MLČOCH J.: *Česká fotografie 20. století*. Praha: KANT, 2005, s. 98–99.

⁷⁶ BIRGUS V. – MLČOCH J.: *Česká fotografie 20. století*. Praha: KANT, 2005, s. 124.

⁷⁷ CÁPOVÁ, M.: *Hnědneme a tragédie se přesunuly do Evropy, bilancuje Šibík* [online]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/wNbTB/hnedneme-a-tragedie-se-presunuly-do-evropy-bilancuje-sibik> [cit. 10. 1. 2020].

5 ČEŠTÍ TVŮRCI REPORTÁŽNÍ FOTOGRAFIE

5.1 KAREL HÁJEK

Dne 22.1. 1900 se v Lásenicích u Jindřichova Hradce narodil Karel Hájek, často označovaný za zakladatele české reportážní fotografie. Vyučil se kovářem, kovodělníkem a zámečníkem. Sloužil v rakousko-uherské armádě a po válce se přestěhoval do Prahy. Po svém přestěhování pracoval v Ringhofferově továrně na Smíchově na pozici kovodělníka, a to až do roku 1926. V letech 1926 až 1932 řídil tramvaj a také v tomto období amatérsky fotografoval. Fotografiemi přispíval do Pestrého týdne a v roce 1932 se stal fotoreportérem nakladatelství Melantrich a členem Svazu československých reportérů. Fotografoval např. pro České slovo, kde působil i na pozici redaktora.⁷⁸ Ve většině časopisů publikoval anonymně nebo pod pseudonymem.

Fotografické zaměření měl široké, vytvářel portréty osobností různého povolání i sociálních vrstev, zaměřoval se i na politické zpravodajství, průmysl, zemědělství, reportážní fotografie, fotografie ze zahraničí. Mezi jeho zájmy patřilo i fotografování volně žijících zvířat. Reportáží zvládl vyfotografovat několik denně. Jejich zpracování ale nechával na asistentech. Externě spolupracoval i s časopisem LIFE. V průběhu války byl zapojen i do Věstníku národního souručenství. Po válce se stal součástí SČSN a kvůli aktivitě ve Věstníku musel projít prověřením.

Fotografoval hlavní představitele tehdejšího politického dění, např. Edvarda Beneše, Klementa Gottwalda, Jana Masaryka, T. G. Masaryka, Antonína Zápotockého a další politické aktéry. V roce 1953 přišel o 80 tisíc negativů, které mu vzala StB. Po dlouhém úsilí a pravidelné komunikaci s ministerstvem vnitra získal malou část zpět i s nepatrnou finanční kompenzací, ale nikdy nedostal zpátky celý archiv. S postupem času se ukázalo, že Hájek spolupracoval s StB od roku 1956 pod krycím jménem Reportér. fotografoval mnoho reportáží, tou nejznámější, ale zůstala reportáž ze soudního procesu s německými válečnými zločinci v letech 1945–1946, kde mohl fotografovat jako jediný československý fotograf. Fotografie otiskl Hájek ve Světě v obrazech a vyšly také knižně pod titulem Norimberk 1946.⁷⁹

⁷⁸ BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993.

⁷⁹ VACA, J.: *Krycí jméno reportér* [online]. Dostupné z: <https://www.reportermagazin.cz/a/iqnD2/kryci->

Kromě fotografování komunistických sjezdů pověřili Hájka i zahraniční cestou do Egypta a Sýrie. V Egyptě vznikla jedna z Hájkových nejslavnějších fotografií Černá madona.⁸⁰ Za tuto fotografii ho ocenili v roce 1959 v Chicagu zlatou medailí. Doma zase získal v roce 1955 státní vyznamenání od Antonína Zápotockého za vynikající práci a v roce 1966 byl jmenován zasloužilým umělcem za zásluhy o rozvoj fotografie. V průběhu života vydával publikace a také přednášel a vystavoval fotografie. Se zhoršujícím se zdravotním stavem přišel i jeho pracovní útlum a věnoval se převážně fotografování jelenů. Z této činnosti vznikla kniha Krásy myslivosti. Zemřel dne 31. 3. 1978 v Praze.⁸¹

5.2 JAN LUKAS

Jan Lukas se narodil 10. 8. 1915 v Českých Budějovicích. Nejprve studoval na reálném gymnáziu v Praze a v roce 1934 odmaturoval na německé obchodní akademii. O fotografii se zajímal od dvanácti let, kdy od svého strýce dostal první fotoaparát, a v sedmnácti letech se stal členem fotoklubu Nekázanka. Častou inspirací mu byly časopisy s fotografickou tematikou ze zahraničí. Po maturitní zkoušce se vydal do Vídně na jednoroční grafickou školu Graphische Lehrn-und Versuchanstalt. Po návratu z Vídně pracoval v letech 1936–1938 jako kameraman propagačních filmů pro firmu Baťa. Při práci kameramana navíc publikoval své fotografie (od roku 1932) např. v časopisech Ahoj na neděli, Eva nebo Der Sonntag, Die Bühne a Lilliput. Při natáčení se seznámil s Karlem Ludwigem, Elmarem Klosem nebo Alexandrem Hackenschmiedem.⁸²

Když se v roce 1939 vrátil do Prahy, uspořádal samostatnou výstavu vlasteneckých fotografií nazvanou Země a lidé, která vyšla také knižně v roce 1946. Jeho reportážní fotografie vycházely jako cyklus v Pražském deníku v letech 1938–1965 a zaznamenaly tak důležité historické chvíle v dlouhém časovém pásmu. Přispíval také do magazínu Praha v týdnu a v letech 1946–1948 pracoval jako redaktor časopisů Pramen a

[jmeno-reporter](#) [cit. 10. 1. 2020].

⁸⁰ BÍLÁ, M.: *Češi na Blízkém Východě před a za fotoaparátem* [online]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/krajane/clanky/_zprava/cesi-na-blizkem-vychode-pred-a-za-fotoaparatem--1563029 [cit. 10. 1. 2020].

⁸¹ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 33–34.

⁸² BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993, s. 216.

Sobota. Působení v umělecké tvorbě měl velice široké. Umělecké a humanitní citění prokázal v reportážní fotografii, fotografii krajiny, portrétu i zátiší. Svým pojetím připomínal tvorbu fotografů ze společnosti Magnum. V Lukasově tvorbě najdeme např. fotografie voleb z roku 1946, únorové události z roku 1948, pohřeb Edvarda Beneše 1948 i XI. všesokolský sjezd. Lukasův nejslavnější snímek ale vznikl v roce 1942. Na fotografii „Před transportem“ se nachází dvanáctiletá dívka, dcera Lukasových přátel. Rodina požádala Lukase o poslední snímky celé rodiny Voglových před odjezdem do koncentračního tábora. Nakonec koncentrační tábor přežila pouze Vendulka (dívka na fotografii) a její matka. Lukasovy fotografie jsou tedy posledním snímkem celé rodiny.⁸³

Po roce 1948 pracoval na volné noze např. jako fotograf pro časopis Kino, na výstavě EXPO 1958 v Bruselu v divadle Laterna Magica dokonce promítali jeho fotografie.⁸⁴ Neměl kladný vztah k tehdejšímu režimu. Emigraci do Ameriky plánoval již v únoru 1948. Emigrovat se mu ale podařilo s rodinou až v roce 1965 a to do Itálie. V uprchlickém táboře strávili deset měsíců a v roce 1966 emigrovali do Ameriky. Amerického občanství se dočkal o pět let později.⁸⁵

I v Americe se Lukas nadále věnoval fotografii a zaznamenával tamější osobnosti i události. V New Yorku např. fotografoval Kennedyho, Nixona, návštěvu Václava Havla v roce 1968, na které se Havel setkal s Ferdinandem Peroutkou, Jiřím Voskovcem nebo Milošem Formanem, vyfotografoval i newyorskou demonstraci za propuštění Václava Havla v roce 1980 a Havlovu návštěvu Bílého domu, již jako prezidenta.

Začal pracovat i na novém projektu, cyklu Ostrované, kde dokumentoval život na Manhattanu. Fotografoval také dění v Jeruzalémě, Západním Berlíně a na Tchaj-wanu. Fotografoval pro nejrůznější periodika, např. National Review.⁸⁶ Roku 1968 představil v Americe svůj cyklus Pražský deník. Mohl ale představit pouze část. Propašoval s sebou

⁸³ VONDRÁČEK, P.: *Zapomenuté fotografie-díl třetí: Před transportem* [online]. Dostupné z: [https://g.cz/zapomenute-fotografie-dil-treti-ty-velke-smutne-oci/#](https://g.cz/zapomenute-fotografie-dil-treti-ty-velke-smutne-oci/) [cit. 10. 1. 2020].

⁸⁴ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 37–38.

⁸⁵ ČT24. *Život s foťákem na krku. Fenomenální Jan Lukas by oslavil 100 let.* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1562696-zivot-s-fotakem-na-krku-fenomenalni-jan-lukas-oslavil-100-let> [cit. 10. 1. 2020].

⁸⁶ ROVDEROVÁ, N.: *Jan Lukas. Československý deník/ Příběh fotografa a jeho země.* [online]. Dostupné z: <http://www.artinbox.cz/?p=4130> [cit. 10. 1. 2020].

jenom zlomek negativů a negativy, které zůstaly v České republice, se převážně nedochovaly. Jan Lukas zemřel v Americe dne 28. 8. 2006 ve věku devadesáti jedna let.⁸⁷

5.3 ZDENĚK TMEJ

Zdeněk Tmej se narodil dne 5. 7. 1920 v Praze. Zde také studoval Státní grafickou školu. O fotografii se začal zajímat velice brzy. Při studiu na SGŠ byl přijat do nakladatelství Melantrich na pozici laboranta a asistenta Karla Hájka, spolupracoval i s Karlem Ludwigem nebo Václavem Chocholou. V té době publikoval své fotografie v nejrůznějších periodikách (Ahoj, Hvězda, Zdroj, Eva i Pestrý týden) a tiskl Salon, Prahu v týdnu či Pestrý týden.

V roce 1945 vydal knihu *Abeceda duševního prázdna*, kterou tvořily dokumentární fotografie z jeho totálního nasazení ve Vratislavi v Polsku v letech 1942–1944. Výjimečné snímky dosvědčují život v těžkých pracovních podmínkách a přinášejí fotografické hodnoty i svým provedením.

Díky práci třídiče vlakové pošty využíval tu možnost, že je blízko přepravy, a nechával si posílat potřebný fotografický materiál. Tmej vyvolával snímky ve více než nepříznivých podmínkách. Fotografoval z pohledu účastníka po dobu dvou let. Úhel pohledu zachycování děje v jedné místnosti zaznamenává ojedinělé svědectví. Po útěku z totálního nasazení pracoval s Karlem Ludwigem v Lucernafilmu.⁸⁸

V knize *Svět tance* najdeme další Tmejovy fotografie. V čtyřicátých a padesátých letech se zaměřil na divadelní fotografie, např. pro Národní divadlo, fotografoval také balet a folklórní tance. Neprávem ho roku 1958 odsoudili k sedmi letům ve vězení za mravnostní delikt.

Po propuštění věnoval prostor v práci především reklamní fotografii i aktům nebo experimentům se strobefotografií.⁸⁹ Jeho fotografie uvedla Anna Fárová ve skupinové výstavě v roce 1967. Nebyla to ale poslední výstava Tmejových snímků, dočkal se i

⁸⁷ Novinky.cz *Zemřel přední český fotograf Jan Lukas*. [online]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/zemrel-predni-cesky-fotograf-jan-lukas-40127892> [cit. 10. 1. 2020].

⁸⁸ FÁROVÁ, A.: *Zdeněk Tmej*. Praha: Torst, 2001, s. 34.

⁸⁹ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 511.

nového vydání fotografií a tentokrát jej doprovodil i slovem. Zemřel v roce 2004. Dnes žije Tmejův odkaz např. pomocí instituce BaM Chochola. Blanka Chocholová pořádá výstavy Tmejových fotografií u nás i v zahraničí a seskupuje informace a rozhovory s Tmejem.⁹⁰

5.4 EMIL FAFEK

Emil Fafek byl český reportážní fotograf narozený dne 3. 6. 1922 v Kuří u Říčán. Vyučnický list získal v proslulé tiskárně Karel Neubert a synové v Praze na Smíchově.⁹¹ Fotografii se z vlastní iniciativy věnoval od patnácti let, na fotoaparát si vydělal vlastní prací. Kopíroval v domácích podmínkách fotografie sousedům a vyráběl malé obrázky slavných herců z ústřížků hraných filmů, ty následně prodával. S příchodem nacistů Fafka přemístili do chemické fabriky Frose I. G. Werke u Aschersleбену. Zavlčenci z celé Evropy zde vyráběli antidetonační přísadu do benzínu. Začátkem roku 1944 utekl a vrátil se do Prahy, kde se ukrýval u své matky a přátel. Nezákonně pracoval ve firmě FOTO-STYL-DĚTI. Měl být přepraven opět do Frose I. G. Werke, ale zranil se při práci na polích. Nějaký čas tedy strávil ve vězeňské nemocnici. Po uzdravení, při opětovném převozu do fabriky, znovu utekl.⁹²

Jeho prvním publikovaným počinem se staly pražské fotografie havárie kominické tatrovky. Vyfotografoval tři snímky, jeden zepředu, z boku a zezadu. Fotografie otiskly v třech denících, ale každé dal Emil Fafek profesionálně jiný snímek. Pracovně významné fotografie pořídil v roce 1945. Zachycoval na nich konec války v květnu 1945 a publikoval je v té době začínající deník Mladá fronta. V Mladé frontě působil převážnou část svého života, i když měl nabídky od jiných deníků. Jeho práci najdeme i na jiných místech, např. v Rudém právu.

Fotografoval mnoho událostí, nejenom těch historických, ale i se sportovní tematikou. Sledoval cestu Emila Zátopka, fotbalová i hokejová utkání, dostihový sport, stolní tenis, basketbal, krasobruslení, ragby i tenis. Snímky zvětšoval převážně doma i

⁹⁰ ŠÍCHA, J.: *Zdeněk Tmej Abeceda duševního prázdná*. Fotograf magazine, roč. 18, č. 33, 2019, s. 14–19.

⁹¹ *World Press Photo – Emil Fafek*. [online]. Dostupné z: <https://www.worldpressphoto.org/person/1147/Emil%20Fafek> [cit. 10. 1. 2020].

⁹² NEFF, O.: *Emil Fafek 40 let fotoreportérem*. Praha: Mladá fronta, 1985, s. 12.

z důvodu nedostatku materiálů. V kategorii sportovní fotografie získal v soutěži World Press Photo v roce 1964 třetí místo.⁹³ Sportovní fotografie vyžaduje rychlost, pohotovost a znalost sportu. Často ho z redakce Mladé fronty vysílali i s kolegou, aby jim nic neuniklo. Fafek patřil mezi fotografy s vynikajícím ostřením a stával převážně velice blízko hry, aby mu neunikl žádný důležitý záběr. To přineslo i svá negativa, a kromě kvalitních snímků si někdy odnesl i zranění, např. úraz od puku nebo otřes mozku.⁹⁴

Z historických událostí zachytil Pražské povstání v roce 1945, únorový komunistický převrat z roku 1948, spartakiády, festivaly mládeže v Berlíně, Helsinkách, v Moskvě i na Kubě i sovětskou okupaci ze srpna roku 1968. Nejvýrazněji však zasáhl fotografickou scénou svými fotografiemi Emila Zátópka. Zachycuje nejen celou jeho kariéru, ale i Zátópkův osobní život. Fotografie najdeme v knize Emil Zátópek a sport objektivem Emila Fafka a jiných.⁹⁵ Po odchodu z Mladé fronty přispíval svými snímky do dětských časopisů a Pivovarního kurýru. Zemřel v roce 1997. V roce 2001 vyšla po jeho smrti druhá kniha s fotografiemi Zátópka, a to publikace s názvem Emil Zátópek a sport objektivem fotografa Emila Fafka a jiných.⁹⁶

5.5 DAGMAR HOCHOVÁ-REINHARDOVÁ

Pochází z Prahy, kde se narodila dne 10. 3. 1926. V Praze i studovala, v roce 1946 zde dokončila grafickou střední průmyslovou školu. Otec, historik a publicista, ji výrazně kulturně směřoval. Nepřikláněla se příliš k ateliérovým fotografiím. Fotografický obor u nás ještě nebyl plně vyhrazen, studovala tedy kameru na pražské FAMU. Po dostudování v roce 1953 se už naplno věnovala fotografii. Stala se součástí SČSVU. Také hodně cestovala, navštívila Vietnam, Paříž, Řím i Švédsko, a to vše ještě před rokem 1989. Již na FAMU projevovala o reportážní fotografii zájem.⁹⁷ Přispívala do časopisů Vlasta, Kulturní politika nebo do Literárních novin.⁹⁸

⁹³ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 27–29.

⁹⁴ NEFF, O.: *Emil Fafek 40 let fotoreportérem*. Praha: Mladá fronta, 1985, s. 185.

⁹⁵ NEFF, O.: *Emil Fafek 40 let fotoreportérem*. Praha: Mladá fronta, 1985, s. 89.

⁹⁶ HRABICA, Z.: *Fotoreportér-dřič tělem i duší*. [online]. Dostupné z: <http://www.obryskmen.cz/archivok/index.php?rok=2002&cis=30&tisk=01> [cit. 1. 1. 2020]

⁹⁷ BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993, s. 115. 0

⁹⁸ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 432–433.

Ve svých snímcích často zaznamenávala radostné děti, vztahy mezi dětmi a seniory, hluboké myšlenky, které mají co říct i dnes. O tématu dětství vydala knihu *Deset, dvacet, třicet, už jdu*, která zaznamenává dětské hry. Společenské události vtiskla do knihy *Čas oponou trhnul*. Stáří zachovala v samostatném albu *Síla věků*. Do Literárních novin pořizovala portréty spisovatelů např. Bohuslava Reynka nebo Josefa Váchala.

Její práci najdeme i v knihách. Při své spolupráci s nakladatelstvím Albatros ilustrovala knihu *Hrajte si s námi* (1953), *Vším jsem byl rád* (1965 od Jana Nerudy) nebo *Nejen černé uniformy* (1963) od Miroslava Ivanova. V roce však 1968 nepodepsala souhlas se sovětskou okupací a její práce v normalizačních časopisech byla okamžitě ukončena. Nadále často fotila v pražských ulicích i přes zákaz, nejčastěji každodenní plynutí událostí, hrající si děti v ulicích, někdy válečné veterány z 1. světové války nebo postižené děti z ústavů. Když v roce 1977 nepodepsala ani *Antichartu*, přišlo okamžité vyloučení z komise SČSVU a pozdější zrušení členství ve svazu.⁹⁹

V roce 1990 se politicky zapojila a kandidovala do České národní rady. Její snažení se vyplatilo. Do poslanecké sněmovny byla zvolena a uskutečnila zde i výstavu 154 fotografií pořízených za jejího působení v politické sféře. Fotografie, které pořizovala, vnímala podobně jako deník.¹⁰⁰ Na rozdíl od většiny reportážních fotografií je možno z jejích fotografií cítit radost, pozitivitu. Nefotografovala masakry, ale silné, a přitom jednoduché události. Přezdívalo se jí fotografka pravdivého života. V domě U Kamenného zvonu se konala její retrospektivní výstava v roce 1989. Po roce 1989 už tolik nových snímků netvořila, ale přemítala především uplynulé fotografické roky. Mezi lety 1994–1996 vydala tři knihy a v roce 2001 vydala knihu s portréty spisovatelů *Konec chleba, počátek kamení...* V roce 2018 se fotografie Hochové vystavovaly poprvé ve Velké Británii. Snímky v Londýně přibližovaly návštěvníkům život za totalitního režimu v Československu. Fotoaparát nosila prakticky vždy s sebou. Nenápadně pozorovala okolí. Dne 28. října 2001 ji tehdejší prezident Václav Havel ocenil medailí Za zásluhy. Zemřela 12. dubna 2012 v Praze.

⁹⁹ *Oči Dagmar Hochové* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1058140711-oci-dagmar-hochove/201369130190003/> [cit. 1. 1. 2020]

¹⁰⁰ HODEK, E. M. – MOUCHA, J. – MUSILOVÁ, H. – STAHEL, U.: *Fotogenie identity: paměť české fotografie*. Praha: KANT, 2006, s. 199.

5.6 JOSEF KOUDELKA

Dne 10. 1. 1938 se v Boskovicích na Moravě narodil český fotograf Josef Koudelka. Vyrůstal ve Valachově, vystudoval ČVUT v Praze a pracoval na pozici mechanika letových motorů. Z důvodu negativního přístupu rodičů k tehdejšímu režimu měl jistá pracovní omezení a nesměl např. pilotovat letadlo.

Na svůj první fotoaparát si vydělal ve čtrnácti letech sběrem lesních jahod. Už během své první práce fotografoval. Nejdříve začal v Krejčově Divadle za branou a později jako člen Magnum Photos. Fotografování v divadle mu příliš nevydělávalo, ale snímky našly své příznivce i v časopise Divadlo. V divadle měl speciální přístup, mohl i chodit mezi herci a vytvářet tak specifické fotografie. Divadelní prostředí obohatilo jeho práci o mnohé zkušenosti ze ztížených světelných podmínek, kontrast světla a tmy se vepsal do jeho celoživotní tvorby. Mimo jiné mu za jeho inovaci do divadelní fotografie byla v roce 1967 přidělena výroční cena od Československých výtvarných umělců.¹⁰¹ V časopise Divadlo působil od roku 1961 do roku 1970. V té době také zanechal práce a živil se jako fotograf amatér. Působil i v Divadle za branou, Komorním divadle, Divadle Na zábradlí, Tylově divadle, a dokonce i v Národním divadle.¹⁰² První výstavu uskutečnil roku 1961 v divadle Semafor, kde vystavoval i Jiří Suchý nebo Jiří Šlitr.¹⁰³

Od roku 1962 se věnoval tématice Romů na Slovensku. Sérii snímků Cikáni fotografoval v 60. letech. Na fotografiích zaznamenával odlišný způsob života menšiny, zvyky, tradice a rozdíly mezi jejich vývojem a vývojem evropské společnosti. V době vzniku těchto fotografií označení cikáni ještě nepovažovala společnost za tak hanlivé, jako dnes. Koudelka ale tvrdí, že i když s označením Romové souhlasí, že sérii fotografií ze Slovenska dotváří celkový nádech a atmosféru právě původním názvem Cikáni. Menšinu Romů sledoval i na svých poutích v ostatních zemích světa. I přesto, že pořídil několik povedených fotografií v Rumunsku nebo Francii, původní série ze Slovenska vždy zůstala cíleně nerozšířena o nové snímky.¹⁰⁴

¹⁰¹ MOUCHA, J.: Past na klasika. *Fotograf magazine Kolektivní signatura*. 2003, č. 2, s. 108–110.

¹⁰² ŠÍDA, J.: *Josef Koudelka prostě šel do ulic a fotil* [online]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/josef-koudelka-proste-sel-do-ulic-a-fotil-40066572> [cit. 1. 1. 2020].

¹⁰³ HVÍŽĎALA, K.: *Světobčan Josef Koudelka* [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/svetoobcan-josef-koudelka.A030225_194137_lidicky_JaK [cit. 10. 1. 2020].

¹⁰⁴ BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993, s. 170

Po návratu z Rumunska v únoru 1968 zaznamenal Koudelka invazi vojsk Varšavské smlouvy do Prahy, a tím vznikla jeho série nejznámějších reportážních fotografií. Zásadním člověkem v Koudelkově tvorbě byla kunsthistorička Anna Fárová. Rozdělila jeho tvorbu do kategorií a přinesla Koudelkovi nový pohled na jeho vlastní tvorbu. Anna Fárová změnila Koudelkovi život, když jeho fotky z invaze sovětských vojsk v Československu z roku 1968 ukázala kurátorovi Eugenemu Ostroffovi z muzea ve Washingtonu. Ostroff požádal Koudelku o několik fotografií a předvedl je tehdejšímu předsedovi společnosti Magnum.

Koudelkovy vybrané negativy se publikovaly v Amerických časopisech, jako práce anonymního fotografa z Prahy (nesly označení P. P. – Prague Photographer).¹⁰⁵ Fotografie vyšly např. v Sunday Time nebo v americkém Look Magazine. V roce 1969 získaly fotografie Zlatou medaili Roberta Capy, Koudelka však odhalil vlastní autorství až v roce 1985. Měl obavy z nepříjemností, které by mohl způsobit své rodině odhalením pravosti své identity.¹⁰⁶ V roce 1970 získal azyl ve Velké Británii. O rok později se dostal do agentury vybraných fotografů Magnum Photos.¹⁰⁷

Než se vrátil do Československa v roce 1991, žil ještě ve Francii, získal zde občanství (1987) a působil dál jako fotograf. Na svých cestách v zahraničí žil velice skromně. Důležitý pro něj byl fotoaparát a dostatečná zásoba filmů. Při invazi do Československa spotřeboval tisíce filmů. Koudelka se reportážní fotografií prvotně nezabýval, ale zachování tohoto útlaku svobody pro něj znamenalo silnou historickou událost a focení prováděl automaticky. Jeho fotografie bylo možno shlédnout v roce 2018 na výstavě k 50. výročí invaze.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Výňatek z *Magnum Stories*, Phaidon. Oficiální stránky Magnum photos. *Josef Koudelka: The 1968 Prague Invasion* [online]. Dostupné z: <https://www.magnumphotos.com/newsroom/josef-koudelka-invasion-prague-68/> [cit. 15.12. 2019].

¹⁰⁶ Josef Koudelka [film]. Režie Aleš Kisil. Česká republika, Česká televize 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10611182421-josef-koudelka/21456226518>

¹⁰⁷ HODEK, E. M. – MOUCHA, J. – MUSILOVÁ, H. – STAHEL, U.: *Fotogenie identity: paměť české fotografie*. Praha: KANT, 2006, s. 207.

¹⁰⁸ Národní galerie Praha. Tisková zpráva [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/exposition-detail/koudelka-invaze-68-archivni-zabery-jana-nemce/> [cit. 30.11. 2019]

Koudelka vystavuje po celou dobu své kariéry, a nejen u nás. Fotografie z roku 1968 vystavoval i v Polsku, Belgii, Číně a Itálii. Zajímavé je, že fotografie vystavoval i v Rusku, přesněji v Moskvě v Centru fotografie bratří Lumièrů.¹⁰⁹ Jeho díla spatřují svět velmi často. V roce 2006 probíhala v několika zemích výstava: Začátky, Divadlo, Cikáni, Invaze, Exily, Chaos a Hledání. Ve Veletržním paláci probíhala podobná výstava v roce 2002 a stala se nejnavštěvovanější výstavou po roce 1989.¹¹⁰

Režisér izraelského původu Gilad Baram o Koudelkovi natočil časoběrný dokument s názvem Koudelka fotografuje Svatou zemi (2015) při jejich společné pětileté cestě Izraelem a Palestinou. Koudelka fotografoval zeď postavenou Izraelem na Západním břehu Jordánu a Baram, student fotografie na Akademii výtvarných umění v Jeruzalémě, mu byl přidělen na pozici asistenta. Zaznamenával Koudelkův pohled na svět i měnící se krajinu.¹¹¹ Dokument představil autor v roce 2015 na MFDF v Jihlavě a film také obdržel nominaci na Cenu Pavla Kouteckého.¹¹²

Koudelkova tvorba se dočkala i knižního zpracování. Jsou to publikace Černý trojúhelník (1994), Josef Koudelka (2002), Invaze 68 (2008), Cikáni (2011), Wall (2013), Koudelka Návraty (2018) – poslední jmenovaná vyšla k výstavě v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze. Svě dílo Koudelka postupně daruje různým institucím. Více než pět set fotografií umístil do Uměleckoprůmyslového muzea a má v plánu s tímto činem pokračovat. Fotografiemi se zapojil i do knihy Zimné krásy Slovenska-orientačný lyžiarsky sprievodca (1. vydání 1949).¹¹³

¹⁰⁹ MAŠKOVÁ, M. *Josef Koudelka o srpnu '68: Fotil jsem okamžik, kdy jsme se chovali jako jeden národ* [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/vytvarne-umeni/srpen-1968-ceskoslovensko-josef-koudelka-fotografie-rozhovor_1808212319_mls [cit. 24. 11. 2019].

¹¹⁰ ČECHLOVSKÁ, M.: *Národní galerie oživila Koudelkovy fotografie, doprovází je zvuk střelby a křik lidí*. [online]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/josef-koudelka-invaze-68-jan-nemec-narodni-galerie-vystava/r~5fcc18eaa5f511e890ecac1f6b220ee8/> [cit. 24. 11. 2019].

¹¹¹ Koudelka fotografuje svatou zemi [film]. Režie Gilad Baram. Česká republika, Německo, Česká televize 2015. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10772524533-koudelka-fotografujesvatou-zemi/21456227005/>

¹¹² *Oficiální internetové stránky Cena Pavla Kouteckého – Historie* [online]. Dostupné z: <https://elbedock.cz/historie/> [cit. 23. 12. 2019].

¹¹³ ŠÁLEK, M.: *Josef Koudelka: Všichni jsme chtěli létat*. [online]. Dostupné z: <https://www.reportermagazin.cz/a/wkLfF/josef-koudelka-vsichni-jsme-chteli-letat> [cit. 14.11. 2019]

5.7 KAREL CUDLÍN

Narodil se dne 28. 6. 1960 v Praze na Žižkově. Vystudoval střední školu sociálně-právní a fotografovat začal již na gymnáziu. V roce 1987 úspěšně zakončil studium na katedře umělecké fotografie na FAMU a začal pracovat jako fotoreportér v týdeníku Mladý Svět a dva roky také na místě fotoreportéra v družstvu Fotografia Praha, kde spolupracoval např. s T. Novákem.¹¹⁴ Následně v roce 1992 fotografoval dokumentární snímky v deníku Prostor, zde se dostává fotografii stejné důležitosti s textem. Během fotografické kariéry spolupracuje s Lidovými novinami a v roce 1996 s ČTA. Jeho fotografie máme možnost najít v týdeníku Respekt nebo Revolver Revue, s nimiž spolupracoval externě.¹¹⁵

Zlomový je pro Cudlína přelom tisíciletí. Získal stipendium na dokumentární projekt fotografování běžného života v Čechách a stává se jedním z pěti osobních fotografů Václava Havla. Od tohoto období pracuje již na „volné noze“. Získává ocenění v různých fotografických soutěžích např. v Czech Press Photo a v roce 2015 se stal vedoucím Ateliéru dokumentární tvorby katedry fotografie FAMU, kde sám začínal.¹¹⁶

Cudlínovu tvorbu ovlivnilo především v začátcích místo, kde vyrůstal, tedy Žižkov. Chodil po okolí a zaznamenával chod všedního života, místa a tváře. Fotografii Cudlín vnímá jako způsob komunikace s lidmi a je to cítit i z fotografií, které vytváří. Je v nich patrné určité sociální citění, trpělivost a zájem.¹¹⁷ V cyklu Maturanti, který vytvořil na začátku své kariéry, zachycoval vývoj mladých lidí a vstup do reálného života.¹¹⁸

Nejen v Milovicích zachytil ve svém cyklu fotografií s Danou Kyndrovou a Janem Jindrou či Vojtou Dukátem odchod okupačních vojsk sovětské armády, uprchlíky, spoušť, zničená místa i rudé hvězdy, některé vojáky a špínu. Cyklus tvořil v letech 1990 a 1991. Již od počátku devadesátých let Cudlín hojně cestoval. Navštívil Slovensko,

¹¹⁴ BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993, s. 50.

¹¹⁵ 400ASA. *Karel Cudlín*. [online]. Dostupné z: <http://www.400asa.org/karel-cudlin-cze/> [cit. 14.11. 2019]

¹¹⁶ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 421.

¹¹⁷ SLADKÝ, P.: *Karel Cudlín a jeho výstavy*. [online]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/karel-cudlin-a-jeho-vystavy-5263896> [cit. 14.11. 2019]

¹¹⁸ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 421.

Zakarpatskou Ukrajinu, Polsko Rumunsko, Moldávii, Náhorní Karabach, Ázerbájdžán, Mongolsko a především Izrael. Ve stejném roce jako zaznamenávání odchodu sovětských vojsk dokumentoval Podkarpatskou Rus za podpory nadace Anny Fárové a Asociace fotografů. Později rozšířil tuto sérii o fotografie z celé Ukrajiny. Izrael poprvé navštívil v roce 1995 a od té doby se tam vrací pravidelně. Natolik mu učarovala místní příroda, lidé, místní svátky, zvyklosti a život, že se vrací někdy i třikrát ročně. Za více jak dvacet let předává prostřednictvím těchto fotografií rozvoj, posun a změny prostředí i lidí v Izraeli, čemu se ale vyhýbá, jsou izraelská politická témata, nesnaží se totiž zachytit Izrael jako kompletní zemi, ale jako jednotlivé okamžiky.¹¹⁹

Za svoji fotografickou kariéru vydal knihy *Národní Divadlo* (2005), *Praha 3: urbanismus, architektura* (2008), *Domov sociální péče Hagibor* (2011), *87 magických míst Svaté země* (2012) a *Izrael 50*.¹²⁰ I když se Cudlín svou prací řadí spíše mezi dokumentaristy, do své práce jsem ho zařadila hlavně kvůli jeho pracovnímu vývoji a přínosu a důležitosti v oboru. Společně s Janem Dvorským, Alžbětou Jungrovou, Antonínem Kratochvílem, Janem Mihaličem, Tomki Němcem a Martinem Wágnerem založili spolek 400 ASA, který má za cíl navázat na tradice dokumentární fotografie a navýšit její kvalitu i popularitu, vydávat publikace a připravovat výstavy členů 400 ASA i jejich hostů.¹²¹

5.8 HERBERT SLAVÍK

Herbert Slavík se narodil dne 1. 2. 1963 v Praze. Díky fotografickému základu v rodině měl Slavík první fotoaparát již v deseti letech a o své kariéře měl jasno od dětství. Vystudoval sice SPŠ dopravní, ale už při studiu externě spolupracoval s týdeníkem *Stadion* nebo s deníkem *Práce*. Po neúspěšných přijímacích zkouškách na FAMU začal pracovat v ČTK. V *Mladé frontě* působil šestnáct let od roku 1986 na pozici fotoreportéra. Nejprve přispíval do sportovní rubriky, časem přidal i kulturní reportáže.¹²²

¹¹⁹ ČT24. *Nevím nic, říká po dvaceti letech objevování o Izraeli Karel Cudlín*. [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2621150-nevim-nic-rika-po-dvaceti-letech-objevovani-izraele-karel-cudlin> [cit. 30.11. 2019]

¹²⁰ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 489.

¹²¹ 400ASA. *Manifest*. [online]. Dostupné z: <http://www.400asa.org/o-nas/> [cit. 30.11. 2019]

¹²² BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993, s. 328.

Postupem času se začal více zajímat i o portrét, ale nikdy ho příliš nezajímala válečná fotografie nebo sociální dokument. Politické události fotografoval minimálně, až s gradující situací v Československu se vydal do ulic a zaznamenával demonstrace, protesty proti režimu, revoluci v roce 1989 a dění okolo prezidenta Václava Havla. V Slavíkově archivu najdeme fotografie z rozdělení Československa, vzniku České republiky, zaznamenal pád berlínské zdi, vstup do NATO, české vojáky v Afghánistánu i vstup do Evropské unie. Vytvořil i oficiální portrét prezidenta Miloše Zemana. Fotografie ze Sametové revoluce byly vystaveny v roce 1990 v Augsburgu v Německu.

V roce 1990 založil agenturu MAFA, kterou vedl až do roku 2002. Agentura měla mnoho významných fotografů, např. Dana Maternu, Michala Růžičku nebo Davida Neffa.¹²³ Ve stejném časovém období vedl fotooddělení MF Dnes. Po roce 2002 působí Slavík jako „volný“ fotograf. Stal se také předsedou správní rady Czech Photo v roce 2016 a kromě nesčetných publikací i hojně vystavuje.

V roce 2018 vystavil na pražské Staroměstské radnici soubor fotografií Tváře Česka, na kterých návštěvníkům nabídl průřez posledních dvaceti pěti let české historie a osobností. Na vystavovaných snímcích zachytil nejen sametovou revoluci a Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech, ale i Jiřího Menzela, Rudolfa Hrušínského, Miloše Formana, architekta Vlada Miluniče, Tomáše Baťu, Karla Schwarzenberga, Baracka Obamu, sportovce Jana Železného, Ester Ledeckou, Evu Samkovou, Barboru Špotákovou i Jaromíra Jágra. Prostřednictvím těchto portrétů slavných osobností Slavík připomíná události, které ovlivnily naši zemi.¹²⁴ Samostatně proběhla výstava snímků z karlovarského festivalu s názvem Hosté/Guests v Los Angeles krátce poté, co za ni Slavík vyhrál v roce 2005 hlavní cenu v kategorii umění v soutěži Czech Press Photo. O pět let později rozšířil sbírku Tváře o fotografie českých vojáků v Afghánistánu. Tyto fotografie vyšly i knižně jako samostatná výstava s názvem Tváře české armády. V průběhu své celoživotní tvorby zůstává věrný sportovní reportážní fotografii, kterou zachycoval jako reportér MF Dnes i jako fotograf Českého olympijského výboru.¹²⁵

¹²³ LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948–1989*. Praha: Karolinum, 2019, s. 420–421.

¹²⁴ HNÁTEK, V.: *Od Havla po Ledeckou. Fotograf Herbert Slavík představí své Tváře Česka*. [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/herbert-slavik-tvare-ceska-vystava.A180618_171729_vytvarne-umeni_vha [cit. 14.11. 2019]

¹²⁵ FALTOVÁ, K.: *Herbert Slavík Fotograf*. [online]. Dostupné z: <https://www.herbertslavik.cz/omne/> [cit.

5.9 JAN ŠIBÍK

Jan Šibík se narodil 15. dubna 1963 v Praze. Zde navštěvoval i gymnázium, následně pracoval jako dělník v Metrostavu. Pracoval i jako operátor v Podniku výpočetní techniky. Zlom přišel v roce 1987, kdy vyhrál konkurs mezi šedesáti pěti uchazeči do časopisu Mladý svět a stal se fotoreportérem. O rok později přesídlil do časopisu Vlasta, tak ale vydržel pouze do roku 1990, poté se vrátil opět do Mladého světa. Od roku 1992 pracoval pro časopis Reflex, vedl fotooddělení a byl obrazovým redaktorem. Do Reflexu již nemusel absolvovat žádný konkurs, ale obdržel nabídku spolupráce.¹²⁶

První významnou fotoreportáž ze zahraničí fotil pro časopis Mladý svět v roce 1988. Bylo to zemětřesení v Arménii. Od té doby se věnuje naplno fotoreportážím z celého světa. Při zahraničních výpravách zaznamenal pád berlínské zdi, hladomor v Súdánu, Etiopii i Somálsku, boje v Afghánistánu, Chorvatsku, Bosně, Čečensku, Kosovu, Čečensku, nebo Jihoafrické republice. Zachycoval i genocidu ve Rwandě a uprchlické tábory v Súdánu, Haiti, Angole i Somálsku. Fotograficky se dotkl i přírodních katastrof. V roce 2005 pořizoval snímky následků přívalové vlny na Srí Lance i hroživou sílu hurikánu Katrina v New Orleans. Nejezdil pouze do zemí ohrožených válkou, mezi tvorbou najdeme i fotografie z pohřbu papeže Jana Pavla II. ve Vatikánu, nebo v Ramalláhu pohřeb Jásira Arafáta.¹²⁷ V letech 2003 až 2004 fotografoval na jižní Ukrajině v Oděse pacienty nemocné AIDS. Na Ukrajinu se vrátil fotografovat i v roce 2014.

I když technika za Šibíkova působení pokročila, z analogu na digitální fotoaparát přešel až po roce 2000. Photoshop téměř nepoužívá, zasahuje pouze drobnými úpravami (např. výřez). Fotografuje i na telefon, ale k reportážní činnosti tímto způsobem se příliš nepřiklání.¹²⁸

14.11. 2019]

¹²⁶ Fotograf Jan Šibík: „Fotožurnalismus je u konce.“ [online]. Dostupné z: <https://hassan.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=588106> [cit. 14.11. 2019]

¹²⁷ Jan Šibík – Photojournalist. [online]. Dostupné z: <http://www.sibik.cz/index.php?vyber=profil&lang=cz> [cit. 14.11. 2019]

¹²⁸ Jan Šibík – Otevřená zpověď válečného fotografa [online]. Dostupné z: <https://www.fotoaparar.cz/clanek/1136/jan-sibik-otevrena-zpoved-valecneho-fotografa-11301/> [cit. 14.11. 2019]

Za svoji kariéru reportážního fotografa nafotil i významné české události. Nejslavnější je pravděpodobně rok 1989. V tomto období zachycoval pád komunismu v Evropě, po dobu celé revoluce vše zaznamenával, spotřeboval přibližně dvě stě negativů a v časopise *Vlasta* mu vyšlo speciální číslo o listopadu 1989, kterého se prodalo 820 000 výtisků. Sám Šibík uvedl, že při této události pocítil, že reportážní fotografie je směr, kterým se chce vydat.¹²⁹ Časopis *Vlasta* primárně nepublikoval pouze dramatické události, a tak Šibík kromě válečných reportáží nafotil například v roce 1989 i reportáž z Miss Československo.¹³⁰

Když skončil po jednadvaceti letech v časopise *Reflex*, rozšířil své fotografické zaměření o focení svateb, pořádání fotografických workshopů, besed a také působí příležitostně na některých fotografických soutěžích (Czech Press Photo 2006, Hungarian Press Photo 2010, Novinářská cena 2010, Slovak Press Photo 2013).¹³¹ Za celoživotní kariéru reportážního fotografa, která trvá již přes dvacet let, nasbíral mnoho ocenění, nejčastěji v soutěži Czech Press Photo. V kategorii reportáž získal první cenu v roce 1995, 1997, 1999, 2002, 2004. Ocenění získal například i za sportovní fotografie nebo v kategorii aktuality a v roce 2004 se umístil na 3. příčce v kategorii Sport Features na soutěži World Press Photo.¹³²

Vydal několik knih s fotografiemi. V roce 2001 vyšla kniha *Ďábel v nás*, v roce 2006 vydal knihu *Stories*, kde najdeme fotografie z války v Iráku, Afghánistánu a Libérii, uprchlické tábory v Angole, pohřeb papeže Pavla II., následky vlny tsunami, nemocné v Oděse a mnoho dalších silných témat.¹³³ Deset let je kniha, u které je již z názvu patrné, čemu se věnuje. Ukazuje deset let Šibíkovy fotoreportážní práce v kontextu domácích i světových dějinných událostí. Jeho poslední knihou se stala v roce 2018 kniha nesoucí název *Raději zešítet v divočině s podtitulem Setkání s šumavskými samotáři*. S Alešem

¹²⁹ *Utajený archiv sametové revoluce* [online]. Dostupné z: <https://vysehradskej.cz/sametova-revoluce/> [cit. 30.11. 2019]

¹³⁰ BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993, s. 357–358.

¹³¹ *Jan Šibík – Photojournalist* [online]. Dostupné z: <http://www.sibik.cz/index.php?vyber=profil&lang=cz> [cit. 14.11. 2019]

¹³² *Jan Šibík – Photojournalist* [online]. Dostupné z: <http://www.sibik.cz/index.php?vyber=profil&lang=cz> [cit. 14.11. 2019]

¹³³ *Jan Šibík – Stories* [online]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/jan-sibik-stories-132897> [cit. 14.11. 2019]

Palánem, který vedl rozhovory, ukazuje Šibík alternativní a osamělý život poustevníků na Šumavě. Kniha netradičního rázu přináší opět poněkud novou práci Šibíka. Nejde zde o katastrofu ani o válečné prostředí, i tak má ale kniha svými snímky čtenáři co nabídnout.¹³⁴ I dnes Šibík zachycuje politické dění na našem území. I když už nepracuje v časopise Reflex, často s ním externě spolupracuje u některých událostí.

5.10 ANTONÍN KRATOCHVÍL

V Lovosicích se 12. 4. 1947 narodil fotograf Antonín Kratochvíl. Jeho otec měl v tomto městě fotoateliér, avšak pouhý rok po Kratochvílově narození komunisté vyvlastnili celé rodině majetek a její členy poslali do pracovního tábora ve Vиноři. Tábor opustili v roce 1953 a přestěhovali se do starého Karlína.

Kvůli politickému přístupu jeho rodiny nebylo Kratochvílovi umožněno studovat podle jeho přání, začal tedy pracovat na stavbách. Po vyučení našel zaměstnání na pozici rekvizitáře v Československé televizi. Velice brzy se ale rozhodl emigrovat. Svůj první pokus utéct z Jugoslávie do Rakouska uskutečnil v roce 1967, ale neúspěšně.

O několik měsíců později téhož roku se mu to již povedlo. V uprchlických táborech prožil těžké chvíle, pokračoval dále do Švédska, za protizákonné jednání byl vyhoštěn opět do Rakouska. Z Rakouska bez povolení uprchl do Francie, kde skončil ve vězení a musel se přidat do cizinecké legie. S legií cestoval do Čadu, zde ale přišlo vážné zranění dutiny břišní po střetu s minou.

Po zranění absolvoval převoz do nemocnice ve Francii, z které uprchl do Holandska a zde už získal politický azyl. V Holandsku studoval na amsterdamské Gerrit Reitveld Academy (1972). Chvíli v Holandsku pracoval později se ale opět rozhodl emigrovat, tentokrát do Los Angeles v Americe.

V USA fotografoval do přílohy v Los Angeles Times. Po těchto zkušenostech začal fotografovat samostatně. Často tvořil snímky s erotickým podtextem nebo fotografie na obaly gramofonových desek. Prorazil především, když byl pozván na pozici fotografa do slavného módního magazínu Vogue. Fotografování ve vysoké módě ho ale

¹³⁴ *Raději zešítet v divočině. Setkání s šumavskými samotáři* (recenze). [online]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/recenze/radeji-zesilet-v-divocine-setkani-s-sumavskymi-samotari-369655> [cit. 14.11. 2019]

příliš nenaplnovalo a rozhodl se vydat opačným směrem.¹³⁵

Reportážní fotografie z občanské války v Afghánistánu od Kratochvíla vyšla například v americkém časopise Rolling Stone (série fotografií obdržela národní cenu). Fotografoval reportáže i pro New York Times a Newsweek. V Americe dostal občanství, v kombinaci s jeho pověstí velice dobrého reportážního fotografa dostával mnoho pracovních příležitostí. V roce 1989 byl vyslán zachytit dění v Československu. Fotografoval i genocidu ve Rwandě, Černobyl v roce 1986, válku v Bosně, Jugoslávii, Salvadoru i Filipínách nebo následky války v Iráku.¹³⁶ Ne všechny reportážní série jsou tak známé jako ty z válečného prostředí. Fotografoval pro Newsweek romské ghetto v Bukurešti. V roce 2018 začal o Kratochvílovi, jeho tvorbě a synovi vznikat dokumentární film. Tvoří ho režisérka a scenáristka Andrea Sedláčková.¹³⁷

Za tvorbu byl několikrát oceněn například v soutěži World Press Photo. V roce 1997 vyhrál v kategorii Portrét s fotografií herce Williama Dafoea. V roce 2003 vyhrál první místo se snímkem z barmské věznice v kategorii Reportáž, a také s fotografií ženy prodávající maso divokých zvířat na trhu v Kongu v kategorii Příroda. S každou fotografií vyhrál pokaždé v jiné kategorii, což poukazuje na Kratochvílovu všestrannost.¹³⁸ V jistém životním období často fotografoval celebrity. Česká série Dogma poukazovala na společenské předsudky.

Kniha Circus Sideshow přináší Kratochvílovy snímky z časopisu American Photo, na kterých zachycuje provazochodce, žongléry nebo některé osoby s různými fyzickými anomáliemi v unikátní sérii z Floridy. V roce 2006 vyšla kniha s jeho snímky s názvem Persona: Portraits.¹³⁹

¹³⁵ *Válečná fotografie se změnila. Místní kluk s mobilem je levnější než novinář, říká fotograf Antonín Kratochvíl.* [online]. Dostupné z: <https://procne.ihned.cz/c1-65657100-valecna-fotografie-se-zmenila-mistni-kluk-s-mobilem-je-levnejsi-nez-novinar-rika-fotograf-antonin-kratochvil> [cit. 13.1. 2020].

¹³⁶ ROLLKO, A. N.: *Antonín Kratochvíl Domovina je pocit...* [online]. Dostupné z: http://www.astronauts.cz/assets/content/files/10_Kratochvil.pdf [cit. 5. 1. 2020]

¹³⁷ *Můj otec Antonín Kratochvíl* (film). Režie Andrea Sedláčková. Česká republika, Česká televize 2018. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/218411000101201/obsah/660576-dokument-muj-otec-antonin-kratochvil>

¹³⁸ *Antonín Kratochvíl* [online]. Dostupné z: <https://www.worldpressphoto.org/search/index?query=antonin%20kratochvil%20&filter=0> [cit. 5. 1. 2020]

¹³⁹ *Antonín Kratochvíl – Portfolio.* [online]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-47390-antonin-kratochvil-portfolio-antonin-kratochvil-portfolio> [cit. 5. 1. 2020]

ZÁVĚR

Cíl, který jsem v úvodu práce stanovila, byl přiblížit a popsat vybrané významné české reportážní fotografy, kteří působili po roce 1945, a charakterizovat jejich tvorbu. Z některých zdrojů, které jsem k tématu přečetla, je patrné, že naše reportážní fotografie pociťuje lehký úpadek, nicméně dochází ke snaze fotografii u nás opět pozvednout. Ani historické události 20. století příliš nepřály vývoji, a především svobodě v tvorbě fotografie. Útlak, cenzura a omezování z jednoho úhlu pohledu připravily reportéry o volnost v tvorbě, ale vytvořily také několik slavných sérií fotografií, které vešly do světového povědomí. V minulosti museli čeští reportážní fotografové překonat mnoho omezení. Někteří prožili kvůli své tvorbě násilí, jiní utekli před režimem, a přesto je to neodradilo a na své cestě životem zaznamenávali dál běžné radosti všedního dne, stejně jako i vypjaté okamžiky.

V současné době neprožíváme žádný výrazný historický milník dějin naší společnosti, jaký představovala např. válka nebo okupace, přesto se i nyní setkáváme v oblasti reportážní fotografie s některými problémy. Je to především všudypřítomný hon za senzací. V některých případech se na reportážních misích fotografové a žurnalisté uchylují i k hyenismu, aby přivezli atraktivní fotografii nebo měli šanci na úspěch. Není tomu tak ve všech případech, ale už i ojedinělé události jsou výstrahou ve vývoji fotoreportáže pochybným směrem, nejen v kontextu České republiky, ale i po celém světě.

Může se zdát, že nyní, po roce 1989, už je reportážní tvorba jednoduchá, ale i v současnosti vidíme problémy fotografů po pracovní stránce (např. malé uplatnění, nízké rozpočty novin a časopisů). Realizace se zrychluje a tiskoviny přecházejí na internet (v některých případech existuje elektronická i tištěná verze deníků). Příkladem z poslední doby je např. časopis Foto, z něhož se po dobu přípravy mé bakalářské práce stal občasník, který nevyšel již dva roky. Od druhé poloviny 20. století navíc začala technika přecházet z analogového na digitální fotografování¹⁴⁰ a v některých případech může být dnes fotoaparát nahrazen mobilním telefonem.

Předkládaná bakalářská práce, jejíž téma považuji za vysoce aktuální, dle mého názoru naplnila cíl vytčený v úvodu. Přestože jsem se při jejím psaní potýkala s problémy,

¹⁴⁰ První fotoaparát s názvem Magnetic video camera představila v roce 1981 firma Sony. K nárůstu prodeje došlo potom v 90. letech.

zejména pokud jde o dostupnost některých starších čísel vybraných periodik, podařilo se mi prokazatelně charakterizovat práci vybraných fotografů a na tomto základě ukázat proměny české, resp. československé reportážní fotografie. Doufám, že moje práce bude přínosná i pro další zájemce o tuto problematiku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů:

- BALAJKA, P., et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. 1. vyd. Praha: ASCO, 1993. 451 s. ISBN 80-7046-018-0
- BIRGUS V. – MLČOCH J.: *Česká fotografie 20. století*. 1. vyd. Praha: KANT, 2005. 386 s. ISBN 80-86217-89-2
- ČAPEK, J.: *Nejškromnější umění*. 1. vyd. Praha: Aventinum, 1920. 68 s.
- FÁROVÁ, A.: *Zdeněk Tmej*. 1. vyd. Praha: Torst, 2001. 153 s. ISBN 80-7215-137-1
- HLAVÁČ, L.: *Dějiny fotografie*. 1. vyd. Martin: Osveta, 1987. 542 s. ISBN 86-70-020-87
- HODEK, E. M. – MOUCHA, J. – MUSILOVÁ, H. – STAHEL, U.: *Fotogenie identity: paměť české fotografie*. 1. vyd. Praha: KANT, 2006. 360 s. ISBN 80-86970-12-4
- JIRÁK, J. – KOPPLOVÁ, B.: *Média a společnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-287-4
- KVAČEK, R.: *České dějiny II*. 1. vyd. Praha: Práce, 2002. 243 s. ISBN 80-86287-48-4
- LÁBOVÁ A.: *Dějiny Československé fotožurnalistiky*. 1. vyd. Praha: SPN, 1977. 141 s.
- LÁBOVÁ, A.: *Česká novinářská fotografie 1948-1989*. Praha: Karolinum, 2019. 610 s. ISBN 978-80-246-3713-6
- LEHÁR, J. – STICH, A. – JANÁČKOVÁ, J. – HOLÝ, J.: *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2008. 1082 s. ISBN 978-80-7106-963-8
- MOUCHA, J.: Past na klasika. *Fotograf magazine Kolektivní signatura*. 2003, č. 2, s. 108–110. ISSN 1213-9602
- MRÁZKOVÁ, D.: *Příběh fotografie* 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1985. 272 s.
- MUSIL, J.: *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 256 s. ISBN 978-80-7452-002-0
- NEFF, O.: *Emil Fafek 40 let fotoreportérem*. Praha: Mladá fronta, 1985. 208 s.
- ROZSYPALOVÁ, M. – ČECHOVÁ, V. – MELLANOVÁ, A.: *Psychologie a pedagogika I*. 1. vyd. Praha: Informatorium, 2003. 186 s. ISBN 80-7333-014-8
- SCHEUFLER, P.: *Teze k dějinám fotografie od roku 1914* 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, filmová a TV fakulta katedra fotografie, 2000. 76 s. ISBN 80-85883-57-0
- ŠÍCHA, J.: *Zdeněk Tmej: Abeceda duševního prázdna*. *Fotograf magazine*, roč. 18, č. 33, 2019, s. 14–19.
- ŠTROBLOVÁ, S.: *Film a televize jako audiovizuální zprostředkování světa, Filmová a televizní*

- dramaturgie a programová skladba*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. 164 s. ISBN 978-80-86723-73-0
- TAUSK, P.: *Oborové encyklopedie praktická fotografie* 1. vyd. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1973. 382 s.
- VANČÁT, P.: *Fotograf magazine / fotografie a malba*. ročník 9. č. 16, 2010, s. 16, 20, 28, 50, ISSN 1213-9602
- VEČEŘA, P.: *Úvod do dějin tištěných médií*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2015. 270 s. ISBN 978-80-247-4178-9
- VERNER P.: *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7452-007-5
- VERNER, P.: *Historie mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 2013. 192 s. ISBN 978-80-7452-027-3
- VYBÍRAL, Z.: *Psychologie komunikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. 319 s. ISBN 978-80-7367-387-1
- VYMĚTAL, J.: *Průvodce úspěšnou komunikací*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 322 s. ISBN 978-80-247-2614-4
- WITTLICH F.: *Fotografie – přímý svědek?!* Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2011. 1. vyd. 203 s. ISBN 978-80-7422-157-6

Internetové zdroje:

- 400ASA. *Karel Cudlín*. [online]. Dostupné z: <http://www.400asa.org/karel-cudlin-cze/> [cit. 14.11. 2019]
- 400ASA. *Manifest*. [online]. Dostupné z: <http://www.400asa.org/o-nas/> [cit. 30.11. 2019]
- Antonín Kratochvíl – Portfolio* [online]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-47390-antonin-kratochvil-portfolio-antonin-kratochvil-portfolio> [cit. 5. 1. 2020]
- Antonín Kratochvíl* [online]. Dostupné z: <https://www.worldpressphoto.org/search/index?query=antonin%20kratochvil%20&filter=0> [cit. 5. 1. 2020]
- BÍLÁ, M.: *Češi na Blízkém Východě – před a za fotoaparát* [online]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/krajane/clanky/_zprava/cesi-na-blizkem-vychode-pred-a-za-fotoaparatem--1563029 [cit. 10. 1. 2020].
- CÁPOVÁ, M.: *Hnědneme a tragédie se přesunuly do Evropy, bilancuje Šibík* [online]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/wNbTB/hnedneme-a-tragedie-se-presunuly-do-evropy-bilancuje-sibik> [cit. 10 1. 2020].

- ČECHLOVSKÁ, M.: *Národní galerie oživila Koudelkovy fotografie, doprovází je zvuk střelby a křik lidí* [online]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/josef-koudelka-invaze-68-jan-nemec-narodni-galerie-vystava/r~5fcc18eaa5f511e890ecac1f6b220ee8/> [cit. 24. 11. 2019].
- Česká televize. *První květy vznikaly v kasárnách, jejich tvář jim vtiskl Tyl* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1056053-prvni-kvety-vznikaly-v-kasarnach-jejich-tvar-jim-vtiskl-tyl> [cit. 1. 1. 2020]
- ČT24. *Nevím nic, říká po dvaceti letech objevování o Izraeli Karel Cudlín.* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2621150-nevim-nic-rika-po-dvaceti-letech-objevovani-izraele-karel-cudlin> [cit. 30.11. 2019]
- ČT24. *Život s foťákem na krku. Fenomenální Jan Lukas by oslavil 100 let* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1562696-zivot-s-fotakem-na-krku-fenomenalni-jan-lukas-oslavil-100-let> [cit. 10. 1. 2020].
- Exilová periodika 1948–1989* [online]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/exilova-periodika-1948-1989/> [cit. 31. 12. 2019]
- FALTOVÁ, K.: *Herbert Slavík Fotograf* [online]. Dostupné z: <https://www.herbertslavik.cz/omne/> [cit. 14.11. 2019]
- FÁROVÁ, A.: *Český člověk Osobnosti v síti.* [online]. Dostupné z: <http://www.gallery.cz/gallery/cz/jan-maly-jiri-polacek-ivan-lutterer-vystava.html> [cit. 12. 1. 2020].
- Fotograf Jan Šibík – „Fotožurnalismus je u konce.“* [online]. Dostupné z: <https://hassan.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=588106> [cit. 14.11. 2019]
- HNÁTEK, V.: *Od Havla po Ledeckou. Fotograf Herbert Slavík představí své Tváře Česka* [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/herbert-slavik-tvare-ceska-vystava.A180618_171729_vytvarne-umeni_vha [cit. 14.11. 2019]
- HRABICA, Z.: *Fotoreportér – dřív tělem i duší* [online]. Dostupné z: <http://www.obrys-kmen.cz/archivok/index.php?rok=2002&cis=30&tisk=01> [cit. 1. 1. 2020]
- HVÍŽĎALA, K.: *Světobčan Josef Koudelka* [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/svetoobcan-josef-koudelka.A030225_194137_lidicky_JaK [cit. 10. 1. 2020].
- Jan Šibík – Otevřená zpověď válečného fotografa* [online]. Dostupné z: <https://www.fotoaparar.cz/clanek/1136/jan-sibik-otevrena-zpoved-valecneho-fotografa-11301/> [cit. 14.11. 2019]
- Jan Šibík – Photojournalist.* [online]. Dostupné z: <http://www.sibik.cz/index.php?vyber=profil&lang=cz> [cit. 14.11. 2019]
- Jan Šibík – Stories.* [online]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/jan-sibik-stories->

[132897](#) [cit. 14.11. 2019]

JELÍNKOVÁ, T. – REZKOVÁ, K. – OCKNECHT, M.: *Barevná televize, nedílná součást domácností, slaví už 85. narozeniny* [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/vedatechnologie_technologie/barevna-televize-nedilna-soucast-domacnosti-slavi-uz-85-narozeniny_201307031247_tjelinkova [cit. 1. 1. 2020].

Josef Koudelka [film]. Režie Aleš Kisil. Česká republika, Česká televize 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10611182421-josef-koudelka/21456226518>

Koudelka fotografuje svatou zemi [film]. Režie Gilad Baram. Česká republika, Německo, Česká televize 2015. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10772524533-koudelka-fotografuje-svatouzemi/21456227005/>

Krajina / obraz / fotografie [online]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/900_89760_krajina-obraz-fotografie/ [cit. 1. 1. 2020]

KRUPIČKA, M. – KRÍŽOVÁ, D.: *Historie rozhlasu v kostce* [online]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/zprava/historie-rozhlasu-v-kostce--1392938> [cit. 1. 1. 2020]

Lidové noviny 1893–2013 [online]. Dostupné z: https://data.lidovky.cz/soubory/ln_kultura/A131014_ILA_PANELY1_8.PDF [cit. 1. 1. 2020]

MAŠKOVÁ, M.: *Josef Koudelka o srpnu '68: Fotil jsem okamžik, kdy jsme se chovali jako jeden národ* [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/vytvarne-umeni/srpen-1968-ceskoslovensko-josef-koudelka-fotografie-rozhovor_1808212319_mls [cit. 24. 11. 2019].

Můj otec Antonín Kratochvíl (film). Režie Andrea Sedláčková. Česká republika, Česká televize 2018. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/218411000101201/obsah/660576-dokument-muj-otec-antonin-kratochvil>

Národní galerie Praha. Tisková zpráva [online]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/exposition-detail/koudelka-invaze-68-archivni-zabery-jana-nemce/> [cit. 30.11. 2019]

Novinky.cz *Zemřel přední český fotograf Jan Lukas* [online]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/zemrel-predni-cesky-fotograf-jan-lukas-40127892> [cit. 10. 1. 2020].

Oči Dagmar Hochové [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1058140711-oci-dagmar-hochove/201369130190003/> [cit. 1. 1. 2020]

Oficiální internetové stránky Cena Pavla Kouteckého – Historie [online]. Dostupné z: <https://elbedock.cz/historie/> [cit. 23. 12. 2019].

Raději zešítet v divočině. Setkání s šumavskými samotáři (recenze). [online]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/recenze/radeji-zesilet-v-divocine-setkani-s-sumavskymi->

[samotari- 369655](#) [cit. 14.11. 2019]

ROLLKO, A. N.: *Antonín Kratochvíl Domovina je pocit...* [online]. Dostupné z: http://www.astronauts.cz/assets/content/files/10_Kratochvil.pdf [cit. 5. 1. 2020]

ROVDEROVÁ, N.: *Jan Lukas. Československý deník / Příběh fotografa a jeho země* [online]. Dostupné z: <http://www.artinbox.cz/?p=4130> [cit. 10. 1. 2020].

SLADKÝ, P.: *Karel Cudlín a jeho výstavy* [online]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/karel-cudlin-a-jeho-vystavy-5263896> [cit. 14.11. 2019]

ŠÁLEK, M.: *Josef Koudelka: Všichni jsme chtěli létat* [online]. Dostupné z: <https://www.reportermagazin.cz/a/wkLfF/josef-koudelka-vsichni-jsme-chteli-letat> [cit. 14.11. 2019]

ŠÍDA, J.: *Josef Koudelka prostě šel do ulic a fotil* [online]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/josef-koudelka-proste-sel-do-ulic-a-fotil-40066572> [cit. 1. 1. 2020].

Utajený archiv sametové revoluce [online]. Dostupné z: <https://vysehradskej.cz/sametova-revoluce/> [cit. 30.11. 2019]

VACA, J.: *Krycí jméno reportér* [online]. Dostupné z: <https://www.reportermagazin.cz/a/iqnD2/kryci-jmeno-reporter> [cit. 10. 1. 2020].

Válečná fotografie se změnila. Místní kluk s mobilem je levnější než novinář, říká fotograf Antonín Kratochvíl [online]. Dostupné z: <https://procne.ihned.cz/c1-65657100-valecna-fotografie-se-zmenila-mistni-kluk-s-mobilem-je-levnejsi-nez-novinar-rika-fotograf-antonin-kratochvil> [cit. 13.1. 2020].

VONDRÁČEK, P.: *Zapomenuté fotografie – díl třetí: Před transportem* [online]. Dostupné z: <https://g.cz/zapomenute-fotografie-dil-treti-ty-velke-smutne-oci/#> [cit. 10. 1. 2020].

Výňatek z *Magnum Stories, Phaidon. Oficiální stránky Magnum photos. Josef Koudelka: The 1968 Prague Invasion* [online]. Dostupné z: <https://www.magnumphotos.com/newsroom/josef-koudelka-invasion-prague-68/> [cit. 15.12. 2019].

World Press Photo – Emil Fafek [online]. Dostupné z: <https://www.worldpressphoto.org/person/1147/Emil%20Fafek> [cit. 10. 1. 2020].

SEZNAM ZKRATEK

ČTA	Česká tisková agentura
ČTK	Česká tisková kancelář
ČVUT	České vysoké učení technické
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie muzických umění v Praze
MFDF	Mezinárodní festival dokumentárních filmů
SČSN	Svaz československých novinářů
SČSVU	Svaz československých výtvarných umělců
SGŠ	Střední grafická škola
StB	Státní bezpečnost

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Ukázka z tvorby Jana Lukase
- Příloha č. 2: Ukázka z tvorby Dagmar Hochové
- Příloha č. 3: Ukázka z tvorby Emila Fafka
- Příloha č. 4: Ukázka z tvorby Zdeňka Tmeje
- Příloha č. 5: Ukázka z tvorby Herberta Slavíka
- Příloha č. 6: Ukázka z tvorby Karla Cudlína
- Příloha č. 7: Ukázka z tvorby Jana Šibíka
- Příloha č. 8: Ukázka z tvorby Antonína Kratochvíla

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Ukázka z tvorby Jana Lukase

Večer ve Stránovce.

Cestou na Jilovské.

Podzimní Šárka.

PRAŽSKÉ PROCHÁZKY

V Klánské zahradě.

FOTO
JAN LUKAS

Letošní podzim byl zase krásný, trochu vířivý a zimomřivě slunečný, právě takové dny, aby se člověk s rozkoší brouzdal ve zbylém listí v lese a mázal se rosou na zarostlých polních cestách. Ale byly výjimečné dny, víaky jezřily všelijak a daleké nedělní výlety se staly jakousi vzácně chutnající zvláštností. A ani se do nich vždycky nechčelo. Byly osamitky, kdy se člověk připíná ke svému malému domovu, se všech stran si uzavíral obzory, nikde se mu nezdálo tak dobře jako v skrytu známých míst. Venkovský (zauk hledal klid v zahradě, vonící jablky, měšáci se vyrojili do svých parků a zelených alejí. Zdály se nejbepetnější ony krátké procházky za lehké mlhy, na místech tisíckrát známých a tisíckrát znovu objeovaných, jak krásné bylo na příklad Pražku na Petříně nebo při rodinné procházce Malou strá- nou, a zbožné paní při zastávce v Lorejši!

Někdykrát jsem objevil v samé blízkosti Prahy místa tak svěží jako daleký venkov. Ještě v časném, zářijovém podzimu jsme putovali z Modřan na Zbra-

Kolem Zbraslavi.

Pražský venkov.

Do Krče.

U Radlic.

eva

15. září 1938.
Roč. X. Čís. 20.

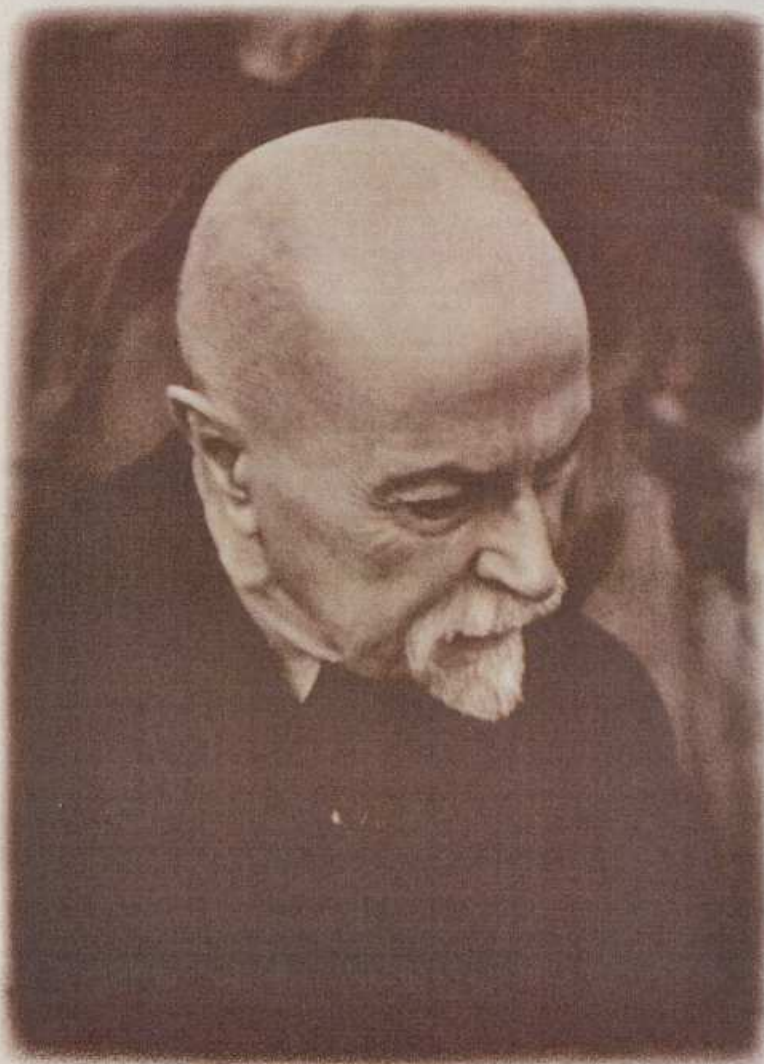

FOTO JAN LUKAS

† 14. září 1937

Chci-li mír, neznámá to, že přijímám bez obrany útok;
právě naopak. Já chci mír praktický, ne utopický, to znamená,
že pro udržení míru vynaložím všechnu sílu důvtipu a lásky
k národu i člověčenstvu, ale je-li třeba, i všechnu sílu obrany.
Proto být nebojácný, mužný, co nejsilnější!

(Z Hororů s T. G. Masarykem od Karla Čapka.)

Jim pak podléhají místní (obecní) pomocné výbory, kterým přísluší provádět sbírky mezi občanstvem, a rozdělovat je podle potřeby. Ale nejen vlastní obec má právo na své sbírky. Bylo stanoveno jako přísné a všeobecné pravidlo, že obce, které vyberou více než potřebují, musí se rozdělit s obcemi, které buď neměly sbírky tak bohaté, nebo mají více potřebných. Konečně v některých velkých městech, jako v Praze, si některé organizace rozdělily úkoly. Tak Červený kříž má na starosti akce ošacovací, České srdce stravovací.

ŽENY, PLEŤTE SVETRY!

To ovšem nejsou jediné akce, jimiž se otočí na dobrá srdce. Začátkem listopadu zahájilo užší ženské komitě Červeného kříže tak zvanou pletací akci. Vyzývá tu ženy, aby se staraly nejen o okamžitou pomoc, ale i o zimní výbavu dětí a dospělých – kteří musili nechat ve svých bývalých domovech všechny zásoby. Nestačí, říká komitě, prohlédnouti jen šatník a odložit bezmyšlenkovitě věci, které nepotřebujeme. Neměli bychom dávat odpadky tam, kde můžeme přiložit ruku k dílu a přinést skutečný dar – dar z lásky a dar, který bude vděčně, bez trpkosti přijat. Navrhuje se tedy v Červeném kříži, aby každá žena, která jen trochu chce a může, upletla věstu běže rukávů, svetr, vlněné ponožky, teplé prádlo pro děti – věci, které po chvílích, třeba i večer u knihy, můžeme zrobit samy za nepříliš velký peníz. Červený kříž tu dává jen tři závazné pokyny: prosti o dobrý materiál, o neutrální barvu a pečlivou práci. Nechce však ani příliš drahé vlny, ani pracné vzory, takže vlastně každá žena se může akce zúčastnit. Dekonce, aby práce rychleji ubíhala, navrhuje se zřízovat pletací kluby ve spolcích Červeného kříže.

A JEŠTĚ DOBRŮČINNOST

Mimo to ovšem máte vždy a stále možnost poslati několik zbylých korun na šekové konto 77777, zvané Pomoc uprchlíkům.

Toto všechno jsou přímé akce pro pomoc uprchlíkům. Nutno připomenouti, že míra milosrdenství tím nebyla a není vyčerpána. Je ještě mnoho jiných, pravidelně se každý rok opakujících akcí, jež stejně prosí o naši pozornost a žádají si naší obětavosti: Kdybychom na ně zapomněli, dvojnásob bychom se prohřešili, protože tu se dostává podílu jak lidem od nás, tak letos zároveň uprchlíkům. Konec října a začátkem listopadu pořádala tak Zemská péče o mládež Dětský den, jehož výnos je věnován vždy na stravovací a ošacovací akce péči o mládež, na poradny pro matky a děti, a jiné. Nechtějí si nikdo nemysli, že jeho pomoc, i sebedmenší, je nějak ztracena. Stačí jen několik málo žisel, abyste věděli, že se účastníte na díle nejvyššího cíle národní i lidský: V zimě 1936/37 na příklad prováděly vyživovací akce 703 Okresní péče o mládež a v 1996 stanicích se stravovalo 145 tisíc dětí, nákladem 3 a 3/4 milionu Kč.

V téže době provádělo ošacovací akce 219 Okresních péčí nákladem téměř 3 milionů Kč. Bylo ošaceno 80 tisíc dětí.

A stejně průrazná a snad pro mnohé z vás překvapující čísla bychom shledali v záznamech i jiných institucí sociálních a sociálně zdravotních, ať oficiálních, ať dobrovolných, jejichž jména jsme částečně uvedli i při akcích pro uprchlíky.

NE SLZY A SOUCITÍ, ALE SKUTEČNOU POMOČ

Redakce Evy přichází ovšem s prosbou o podporu těchto akcí pozdě – neboť dříve než vyšlo jedno číslo, začaly již většinou a některé byly i úspěšně ukončeny.

Jenomže na to, pomáhat potřebným, není nikdy pozdě. Utrpení lidské je nepřehledné a nikdy neuspokojené a stejně nepřehledná a neuspokojená má být i lidská láska. Tak velká je to utrpení, že se nám nepodaří omezit jeho volání na několik spolkových akcí a že je neodstraníme, když pouze jim pomůžeme k úspěchu. Tak velká musí být naše láska, že se neomezíme na několik darů, na slova politování a několik slz. Nesmíme vynechat jediné příležitosti a jediné dny, ale musíme pracovat každou hodinu a každou minutu pro lepší příští svého světa.

Vidíte ty tváře dětí, napolo ještě ustrašené, ale plné dychtivosti, plné naděje do života! Jsou to děti uprchlíků, schované v Baxové domovně. Takových dětí je na světě mnoho a mnoho a nejsou to jen děti uprchlíků. A všechny jsou při tom stejně živé a stejně krásné a snaží jen málo, aby se blaženě umývaly, doufajíc statečněji ve šťastí než my dospělí.

Pomozte, pomáhejte jim, živte svou práci jejich nadějí, hleďte cesty, jak pro ně vytvořit šťastný a důstojný život!

EVA ZAŠLOVÁ.

FOTO JAN LUKAS

Příloha č. 2: Ukázka z tvorby Dagmar Hochové

to různé. Tuhle jsme vylidili do jednoho města a já si zrovna hrzně přála potkat ty „moje“ děti... Měla jsem štěstí. Na zastávce před školou jich bylo hrom. Po fotografování tam právě dělal skupinová foto štáb. S profesionální služností jsem zočkala, a když byl hotov, stoupla jsem si půl kváku za něho a udělala jedno takový malický gsto – a už to začalo. Byly to zkrátka ty „moje“ děti.“ – Totiž – na vysvětlenou – takové, které se dokáží plně oddat hře, předstávám, trojičení jen tak, z přebytku energie, snění. Podle Dagmar Hochové je právě tahle zručnost příslibem, že z nich jednou vyrosteu lidé, kteří budou umět žít svůj život.

Dagmar Hochová (narozena 1926) studovala na Grafické škole v Praze u profesora J. Funka, významné osobnosti moderní české fotografie. Poté pracovala ve známém ateliéru Illek–Paul, kde se kromě jiného učila i dobní fotoseparátu pro agenturní účely. V roce 1954 absolvovala jako jedna z prvních posluchačů obor filmové fotografie na nové vzniklé filmové fakultě Akademie muzických umění (FAMU).

Také spolupracuje s tiskem, je ilustrátorkou řady knih, vystavuje samostatně i ve skupinách. Její fotografie jsou po léta samostatnou součástí vystav dětských knih a brožek doma i v zahraničí. O její podivuhodně nakalivě, radostně letoce, která ji bezprostředně spojuje se světem dětí, se vystižně vyjádřil jeden z jejích přátel, když řekl: „Jestliže zasloužil umělec v její přítomnosti nádherně zdědit, pak děti přímo třel.“ Měl pravdu. Ale není to jen tím, že děti spatřil v Dagmar Hochové spřízněnou duši. Intuitivně cítil, že fotografa na ně nebláhá se showvostati dospělých, ale jako na rovnocenné partnery. Pro Dagmar Hochovou totiž dětství není předpokojem života člověka; už děti jsou pro ni osobnosti, malí lidé. A právě tahle děti oceňují.

Jednoznačné označení „dětská fotografa“ však poněkud zjednodušuje všestranné reportérské nadání této české fotografky. Vždyť takzvaná živá, nebo také bezprostřední fotografie, která se v celém světě po druhé světové válce rozvíjela ve strhující, přesvědčivé přítokání života v klidu, míru a pokoji, našla právě v Dagmar Hochové svou vynikající vysovočku a představitelku. Škoda, že toho soudobá obrazová žurnalistika nedokáže plněji využít.

DANIELA MRAZKOVÁ
FOTOGRAFOVALA
DAGMAR HOCHOVÁ

VLASTA 7

Vlasta, 1963, č. 20

U KAMENNÉHO ZVONU OPĚT FOTOGRAFIE

Dagmar Hochová (nar. 1926) je po Vilému Reichmannovi další fotografickou osobností, které věnovala pozornost Galerie hl. města Prahy samostatnou výstavou v rekonstruovaném domě U ka-

Fotografie Dagmar Hochové

meného zvonu na Staroměstském náměstí. Fotografie zde sice v poslední době už byly k vidění několikrát (Skupina R. Linie—barva—tvar), přesto však byla veřejnost zvědavá, jak se bude „chovat“ čistě fotografická výstava v prostředí, které je samo o sobě výstavním exponátem a vytváří ne jeden instalační problém.

Fotografie Dagmar Hochové obavy i těch posledních pochybovačů dokonale rozptýlily. Vzdušná a po celém prvním i druhém poschodí rozvinutá výstava v koncepci Marie Judlové dokázala, že jedno druhému nemusí překážet. Práce fotografky, která tvrdohlavě setrvává u černobílé reportáže, se uplatnily jak v jednotlivých záběrech, tak ve své celistvosti. Jako jednotlivá psycho-sociální sonda do života, který žijeme. Reportážní fotografie Dagmar Hochové totiž nejsou určeny novinám a časopisům, i když byly doby, kdy se v nich uplatňovaly víc než dobře. Můžeme tedy jen litovat, že se s nimi v této podobě dnes už setkáváme jen výjimečně. Hochová po léta, vlastně celá desetiletí sleduje svá klíčová témata, která nepřetržitě do-

plňuje. Asi i proto bývá označována za dokumentaristku, ačkoli její snaha vůbec není vedena takto vymezeným programem. Je to spíše poctivost objektivního pozorovatele, která ji přímo nutí vyjadřovat se k dějům a jevům, jichž je účastna. A která že to jsou témata?

Člověk! Náš současník; především děti. Spontánní představitelé ničím neomezené bezprostřednosti, šťastných časů volné bezstarostnosti, k nimž se jako

k čemusi nerealizovatelnému vrací po celý svůj život asi každý z nás. A jejich protiklad — veteráni. Lidé, kteří již v mládí, někteří dokonce časněm, splnili své poslání — a to je pak provází celým životem jako úděl.

Tato dvě hlavní témata, sledovaná ve stejnojmenných cyklech, mají své varianty: v *Síle věku*, což jsou jacísi veteráni bez medailí a uniforem. Vysloužilci života, obyčejní, prostí lidé, výjimečné osobnosti, žijící třeba v poslední slovenské visce, kam Dagmar Hochová kdysi začala provázet při fotografování Markétu Luškačovou. Objevují se ale i v osobnostech skutečných, významných jedincích, jimž ostatní tuto společenskou poctu přiznávají. V obrazech z domova důchodců pak dochází k zvláštní pocitové symbióze těch, co péči potřebují, s těmi, kteří jim ji poskytují. Je to dojemná slavnost lidského sourozenství, opět podobná té z dětských her, které také odeznívají už jen jako připomínka šťastných dnů, jak se s nimi setkáváme v cyklu *Matějská pouť* (v jednom

z nejstarších vůbec, neboť v něm jsou fotografie z roku 1958, ze samotných počátků autorčiny fotografické aktivity). Podobně můžeme uvažovat i o pozdějším cyklu *Svátky a slavnosti*.

Dagmar Hochová je poslední žačkou prof. Jaromíra Funkeho na střední průmyslové škole grafické v Praze. Prerušená studia dokončovala na sklonku války už ve třídě prof. Josefa Ehma. Fotograficky ovšem vyzrála až při následujících studiích na katedře filmového obrazu FAMU, kam přišla studovat jako jedna z prvních hned po založení školy v roce 1947. Spíše než lyricitou české kameramanské školy však byla zaujata filmovým dokumentarismem a zvláště pak verifikačními schopnostmi neorealistic- kých hraných filmů. Jejich humanistický akcent začala pak sama uplatňovat ve fotografii.

VLADIMÍR REMES

Československá fotografie. Časopis pro ideovou a odbornou výchovu fotografických pracovníků, 1965, roč. 16

Příloha č. 3: Ukázka z tvorby Emila Fafka

Série snímků z okupace Československa sovětskými vojsky v srpnu 1968. Emil Fafek tyto fotografie pořídil pro deník Mladá fronta:

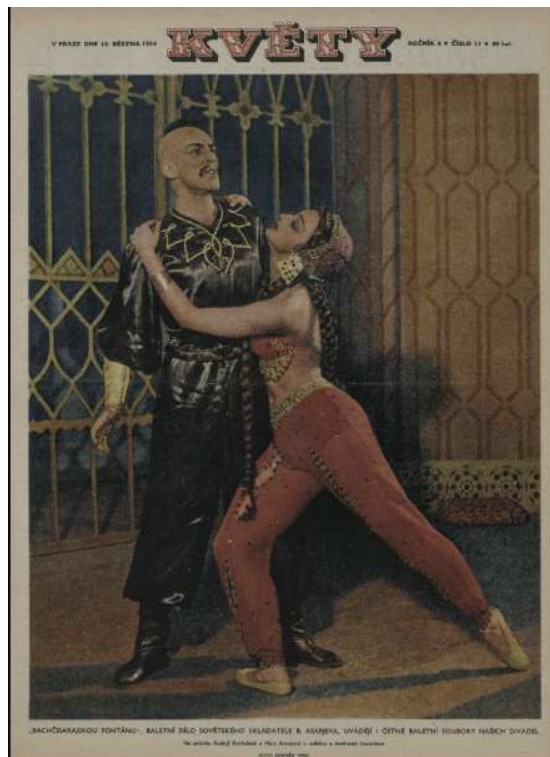

Příloha č. 4: Ukázka z tvorby Zdeňka Tmeje

Pestrý týden 1941, roč. 16, č. 26

Fotografie z časopisu Květy

Ukázka výpravy arch. Vlast. Hofmana k Hilarově inscenaci Hamleta r. 1926 na Národním divadle v Praze. Oba snímky ze sbírek divadelního oddělení Ndr. museu. - Foto (2) Pestrý týden.

Hamlet na Městském divadle vinnohradském r. 1927. Režie Jaroslav Kvapil, výprava Jos. Wenig. Na snímku: Hamlet - Zd. Štěpánek a královna - M. Majová.

Kvapilův Hamlet byl založen na Vojanovi: všechna klenba hry byla opřena o jeho mohutnou postavu a soustředěna k jeho tváři. Hilár, rozhodnuv se stvořit Hamleta své divadelní generace, musel nutně hledat jiné řešení a našel si mezi Shakespearem a poválečnou dobou novou spojku: tragiku mládež, vykořeněného předčasným poznáním zla a vyvráceného se své mravní i citové rovnováhy. Jeho Hamlet nebyl zatrpklý filosof, jenž gloasuje povýšené ničemnost světa; byl to prostý a vroucí hoch, který ji teprve poznává a je za bouřlivých citových otřesů a křikl pozvolna drcen úkolem, přesahujícím jeho síly. Lyrický, skoro máchovský princ, jenž protívá své citové zasvěcení v ovzduší smilstva, krve a vražd a jehož nenávisť k světu je především bezbranným výřikem jeho podvedené a zneuctěné lásky. Aby dostal tuto lidskou plastiku, jež posunula hru z metafyziky do oblasti citové, bylo především nezbytno, aby nový Hamlet přestal být monologem, aby i ostatní postavy, jež tvoří a rozvíjejí jeho osud, nahlyly úměrného lidského obsahu a byly symfonicky zařazeny do hamletovské tragédie. Na této základně vy-

Letohrátky provedení na Vinnohraděch: Ofélie - N. Gallová a Hamlet - M. Nedbal.

tvořil Hilár opravdu nového Hamleta, klasicky velkorysého i moderně nervního, tláče lidského i propastného, konverzačního i tragického.

Toto nové pojetí projevilo se nejdůležitěji v Hamletu Ed. Kohouta: byl-li Hamlet Vojanův Hamletem bouřlivého, zralého mužství, byl naopak Hamlet Kohoutův Hamletem vroucího jinošství. Coš mladě křehkého válo celou hrou a zářilo přilumované i v jejím pesimistickém zoufalství. U Kohouta cítili jsme neustále, že má život rád a že se s ním jen těžce loučí. Byl chvílemi prudký a jízlivý, ale to jen jako by z bolesti, že svět není tak dobrý a čistý, jak věří. A mladý zmatek byl až do dna v celé jeho bytosti, byl bezradný a zase vybuchoval prudkou nenávisť, dovedl se chlapecky vrhnout na zem a plakat stejně jako nastavit hrůzný prah ranám osudu. Jeho monolog „být či nebýt“, jež pronášel stulen osaměle k černé zástěně, nebyl tak těžkým součtem života, jako básnický vrzšenou samonlívou teskného mládež. A jeho poslední rozhovor s Ofélií vyzněl ve vroucí žalozpěv loučení se mladé lásky, v němž něžně a Bohem přeznělo nad tro-

Hamlet na Městském divadle vinnohradském r. 1941. (Režie B. Štejskal, výprava Fr. Tröster, hudba Jiří Synka.) - Vlevo: Hřbitovní scéna. Vpravo: Výjev ze hry. (Král - Majer, královna - Brožová, Polonius - Repa.) - Foto (3) Zdeněk Tmáz, Praha.

Příloha č. 5: Ukázka z tvorby Herberta Slavíka

Mladý svět, 1989, roč 31, č. 24

Mladý svět, 1989, roč. 31, č. 37

Příloha č. 6: Ukázka z tvorby Karla Cudlína

ZACÁTEK

*Reportáž o jedenácti dnech Československa připravil kolektiv
Mladého světa / Zpracovali: Luboš Beniák a Rudolf Křesťan /
Fotografovali: Miroslav Zajíc, Jan Šilpoch a Karel Cudlín /
Na počítači TriGem 286+ psala Jana Kronesová /
Do tisku odevzdáno 29. listopadu 1989*

Pátek 17. listopadu

Student fakulty žurnalistiky a ná-
ešv. Bartuška přichází v půl třetí
před Patologický ústav na Alber-
tově, kde se shromáždí organizá-
toři manifestace k uctění pa-
mátky Jana Opletala, svázací

i nezavíral. Každý dostává širokou
trikolóru s cedulkou 80. výročí.
Moc se mezi sebou neznají. Tipu-
jí, kolik asi přijde lidí. Optimisté
čekají pět tisíc, realisté dva až tři
tisíce.

V 18 hodin se tam tisíci až pat-
náct tisíc studentů. Nad hlavami

trímají transparenty s hesly, nej-
více Bartuška zaujalo to, které
javně koketuje s úrovní vyjadřo-
vání generálního tajemníka: NE-
CHCEME MYLOŠE.

V 17 hodin se přívod dáva do
pohybu: Bartuška potkává pra-
covníka ministerstva vnitra

s ním se náhodou seznámí asi
před rokem, při jednom výslechu.
Coby požádal se ptá: „Á vy jste
ze které fakulty?“ — „Záleží na
tom?“ — „Jo. Proč jste tady?“ —

„Abychom vás chránili.“
V 18 hodin se dav rochaduje
pokračovat na Václavské náměs-

ti. A odhaluje prvního provokáto-
ra, který navně vyběží k rozbití
hrobů na Slavíně, „aby si to bol-
ševici pamatovali“.

Lipčák má zase jeden ze svých
melouchů, v oklamočkám Domě
kultury ROK Sigma dojíždí šlábru
s Tisňou. Kapelník Radim Paříček

17. 11. Albertov

Příloha č. 7: Ukázka z tvorby Jana Šibíka

17. XI. 1989
Národní třída

21. XI. 1989
Václavské náměstí

mických pravidel, v úmyslném zamlčování faktů jen proto, aby se splnil plán.

Opovrží se obavy z hospodářského rozkladu. Z převahu z problémů, které dnes vyřizávají v Polsku a Maifarsku. Ozývá se varování, že kritici dosavadního vývoje zůstávají na pozici politických hesel, ale nemají hospodářský program. Že každá změna bude krokem k destrucci, nezaměstnanosti, hladu.

Ale musíme si uvědomit, že změna ekonomiky je skutečně nutná. A že tím nejjednodušším programem je chytřá a poctivá práce. Že chytřá a poctivá musí pracovat nejen člověk ve fabrice, ale i ministr a stranický pracovník. Že naši budoucnost nechceme stavět na potřebě zásadního zvratu od socialismu, ale jen a jen na dodržování logicky ekonomických a dalších pravidel a humanitních zásad. A že nic jiného než svobodný dialog další vývoj nikdy nemůže zaručit.

Dva roky se o to pokoušíme. Výsledky?

Jsem netrpěliv: ano, lidský život je na váhavé kroky před krátký. A ekonomická přestavba bez politické není možná, to jsou ostatně slova předsedy federální vlády Ladislava Adámce.

Proto studení 17. listopadu manifestovali.

Samozřejmě, dá se namítnout, co všechno mohou tihle óvacetiletí vědět o realitě všedních dnů. Ale mládí vždycky s přirozeným a neomylným instinktem vycítí chyby společnosti kolem sebe. Mají celý život před sebou a chtějí ho prožít šťastně. Chtějí bydlet, dostat zaměstnání podle svých schopností, chtějí cestovat, rozvíjet zdravé děti, neumírat dřív než jejich tátové a mámy. Je to tak šťastný sen?

REDAKCE VLÁSTY

Fotografovali JAN ŠIBÍK
a DANIELA SYKOROVÁ

VLÁSTA 50

Byla sobota 11. listopadu,
10^h 47, když redaktor Vlasty
Jan Šibík — nejspíš jako
jediný fotoreportér
z Československa —
překročil společně
s nepřetržitým zástupem
občanů NDR hranici
Západního Berlína.

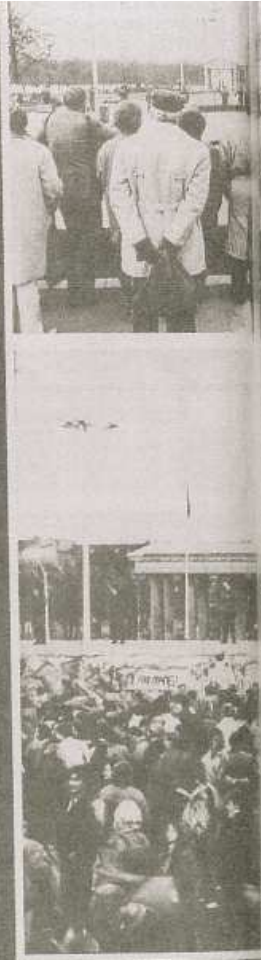
Byla sobota 11. listopadu,
23^h 16, když se společně se
statisíci lidmi vrátili zpět na
území Německé
demokratické republiky.
Mezitím intenzivně
fotografoval, převážně
u berlínské zdi.

Ten den přešlo
otevřenými přechody na
občanský průkaz NDR do
Západního Berlína okolo
milionu lidí. Drtivá většina
z nich se vrátila...

11. XI. 1989

Berlín

FOTOREPORTÁŽ
JANA ŠIBÍKA

Fotografie na přání —
se střechy vozu
západoberlínské
policie

postřiziny

stříhala, překládala, vybírala a psala
MIRJANA ČERVENKOVÁ

Fotografovala Danieľ Šykorová, Jan Škrl, autorka: náboj je vystříženo z Pultry

GALERIE MINULOSTI

◀ Co by se stalo, kdyby se nestalo, co se stalo ...

▷ Čekání na Michaila Gorbačova na pražské pěší zóně. Kdekdě touží po tričku s nápisem „perestrojka“ a „glasnost“. A nejen po tričku.

▽ Listopad a prosinec 1989. U nás v metru byl tehdy nápis: „Človče, zvedni hlavu, narovnej záda, nádechni se zhluboka!“

ITALSKÝ TALÍŘ

Nebys jse ještě v Itálii? Nevadí, naše cestovní kancelář Papato nahvato vás tam vypraví prostřednictvím nevěstěného gastrozážlika, třeba ihned. Stačí, když máte doma fazole a špagety

FAGIOLI ALL UCELLETTO

(4 porce)

400 g fazolí, 500 g rajčat, 1 lžice Vegety, 2 stroužky česneku, 5 lžic olivového oleje, 6–8 listků šalvěje, sůl, mletý pepř, zelená petržel

Fazole namočíme přes noc v studé vodě, pak pilujeme další litr vody a vaříme s Vegetou půl hodiny na mírném plámeni. Rajčata očistíme, drobně nakrájíme. Česnek nasekáme na drobné a v oleji dusíme do světle žlutá, přidáme

rajčata a osmažíme. Přidáme okapané fazole a šalvěj, 10 minut probíráme. Ochutíme solí a pepřem, sypeme petrželkou.

SPAGHETTI ALLA CARBONARA

(2 porce)

250 g špaget, sůl, pol. lž. oleje, 150 g slaniny, 3 vejce, 6 lžic mléka, muškát, oříšek, mletý pepř, parmezán

Špagety vaříme ve 2 litrech slané vody s olejem 10 minut. Mezitím opražíme slaninu. Promícháme vejce s mlékem, solí, strouhaným muškát, oříškem (stačí troška), opepříme. Okapané špagety zamícháme dobře se slanicou v pánev, zajeme směsí a necháme arazit — nesmí to být moc tuhé. Posypeme parmezánem.

MOUDRA

- Není důležité, čeho se na nás dopustili jiní, důležité je, čeho jsme se na sobě dopustili sami. *Rouche Foucauld*
- Není hanba upadnout, ale zůstat příliš dlouho ležet. *francouzské přísloví*
- Čeho se nevzdáváme, to nikdy neztrácíme. *Schiller*
- I zdánlivě neporazitelní tyraní nakonec padli. Kdyžkoli jsem si zoufal, uvědomil jsem si, že v dějinách nakonec vždy zvítězila spravedlnost a láska. *Máhatma Gándhi*
- Nenávisť nás vždy snižuje pod ty, které nenávidíme. *Smiles*
- Nemáš-li sílu, abys hořel a šířil světlo, aspoň nezactáněj. *L. N. Tolstoj*
- Pouze přiznaní duch dokáže zesměšnit okřídlené naděje druhých. *Rouche Foucauld*
- Vzácná a šťastná doba, kdy můžeš cítit co chceš a mluvit co cítíš. *Tacitus*
- Ještě první předpoklad svobody, že jsem svobodou rozumět svobodě po svém. Svoboda přestává být svobodou, jakmile někdo začne předpisovat, jak ji mám chápat. *Aristoteles*

Příloha č. 8: Ukázka z tvorby Antonína Kratochvíla

Antonín Kratochvíl: portrét Jeana Reno

Antonín Kratochvíl: Vězení pro obchodníky s heroinem Barama

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Nikola Jeřábková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Denní

Název práce: Česká reportážní fotografie v poválečném období

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 46

Celkový počet stran příloh: 17

Počet titulů českých použitých zdrojů: 27

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 44

Vedoucí práce: RNDr. Josef Musil, CSc.